

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav speciálně pedagogických studií

Diplomová práce

Bc. Lucie Marková

Využití metodiky psaní s použitím interaktivní tabule
na základní škole speciální

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Využití metodiky psaní s použitím interaktivní tabule na základní škole speciální vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucí bakalářské práce a za použití uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci, dne 2. 4. 2012

.....

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat Mgr. Petře Jurkovičové, Ph.D., za odborné vedení diplomové práce. Dále děkuji také Základní škole Šternberk, Olomoucká 76 za vstřícnost při realizaci praktické části mé diplomové práce a učitelům této školy děkuji za odborné konzultace.

.....

Obsah

Úvod	6
I. TEORETICKÁ ČÁST	7
1 Psaní na ZŠ speciální	7
1.1 Základní didaktika předmětu psaní	7
1.2 Předmět psaní podle vzdělávacích programů	8
1.2.1 Psaní dle vzdělávacího programu pomocná škola	9
1.3 Psaní podle Rámcového vzdělávacího programu pro obor vzdělání základní škola speciální	15
1.3.1 Školní vzdělávací program Základní školy Šternberk	20
1.4 Hodina psaní na Základní škole speciální	22
1.4.1 Metodika psaní na základní škole speciální	24
2 Psaní na interaktivní tabuli	26
II. PRAKTICKÁ ČÁST	31
1 Cíle, kooperující zařízení a cílová skupina	31
1.1 Kooperující zařízení při diplomové práci	31
1.2 Výzkumný vzorek	32
1.3 Cíle praktické části diplomové práce	36
1.4 Metody sběru dat	36
2 Analýza a interpretace výsledků výzkumu	38
2.1 Šablona číslo jedna: cviky k uvolnění ramenního kloubu	38
2.1.1 Ověření šablony jedna	39
2.2 Šablona číslo dvě: cviky k uvolnění ruky a zápěstí	40
2.2.1 Ověření šablony dva	41
2.3 Šablona číslo tři: Cviky k uvolnění ruky	42
2.3.1 Ověření šablony tři	43

2.4	Šablona čtyři: Návčik horního oblouku a lehkého posunu ruky	44
2.4.1	Ověření šablony čtyři	45
2.5	Šablona číslo pět: Návčik dolního oblouku a lehkého posunu ruky	46
2.5.1	Ověření šablony pět	47
2.6	Návčik psacího písmene O, o	48
2.6.1	Ověření šablony šest	49
2.7	Šablona číslo sedm: Psaní velkého tiskacího M	50
2.7.1	Ověření šablony sedm	51
2.8	Šablona číslo osm: Návčik psaní krátkých rovných čar	53
2.8.1	Ověření šablony osm	54
2.9	Šablona číslo devět: Návčik psaní vertikálních čar	54
2.9.1	Ověření šablony devět	55
2.10	Šablona číslo deset: Návčik psaní krátkých rovných šikmých čar	56
2.10.1	Ověření šablony deset	57
2.11	Šablona číslo jedenáct: opakování pro žáky devátého ročníku	59
2.11.1	Ověření šablony jedenáct	59
3	Diskuse	61
	Závěr	62
	Seznam literatury	63
	Seznam tabulek	66
	Seznam obrázků	67
	Seznam příloh	68
	Přílohy	69
	Anotace	91

Úvod

Téma své diplomové práce jsem si zvolila proto, že se na Základní škole Šternberk Olomoucká 76 věnuji výuce dětí s mentálním postižením a to zejména dětí ve třídě ZŠ speciální. V této třídě učím předměty psaní, věcné učení, řečová výchova, dále po jedné vyučovací hodině hudební výchovu, tělesné výchovy a pracovního a výtvarného vyučování.

Naše základní škola se v roce 2011 zapojila do výzvy „EU peníze školám“ projektem Pátá dovednost - komunikace, v rámci tohoto projektu jsem zpracovávala deset tzv. šablon v programu ActivStudio. Tyto šablony byly zaměřeny na prvotní psaní, zejména pak na uvolňovací a grafomotorické cviky u žáků prvního stupně ZŠ speciální.

Cílem tohoto projektu bylo zefektivnit výuku psaní na ZŠ speciální za pomoci nově vytvářených pracovních listů, které jsou žákům promítány na interaktivní tabuli, s níž žáci také pracují. Cílem je, aby tyto listy byly dobrou pomůckou pro urychlení a usnadnění výuky a aby bylo možné použít je kdykoli pro jakékoliv dítě, které na naši školu bude chodit. Dalším z cílů je seznámit žáky s interaktivní tabulí, naučit je pracovat s ní, pracovat se základními nástroji v programu ActivStudio a naučili se pracovat s perem, které se používá na dané tabuli.

Svou diplomovou práci jsem rozdělila do dvou hlavních částí, tou první je část teoretická, tu dělím na další dvě části a to na kapitolu Psaní na ZŠ speciální podle vzdělávacího programu pomocné školy, další kapitola se vztahuje na práci s interaktivní tabulí. Druhou částí bude část praktická, kde se zaměřím na jednotlivé „šablony“, na kterých budu se žáky pracovat a také na výsledky jejich práce.

Tato diplomová práce by měla být do budoucna metodickou pomůckou pro učitele žáků s mentálním postižením, zároveň ale bude možné, aby s pracovními listy pracovali i rodiče daných dětí, chtěla bych, aby tato práce napomohla k zvýšené práci učitelů s interaktivními tabulemi, jelikož tyto tabule jsou velice dobrou učební pomůckou a pro žáky je velkým přínosem pro výuku.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 Psaní na ZŠ speciální

Vyučovací předmět PSANÍ patří mezi hlavní předměty výuky na základních školách speciálních. Vyučovací předmět psaní je součástí normativních učebních osnov, tedy vzdělávacích programů. Dnes jsou učební osnovy dány tzv. Vzdělávacím programem pomocné školy (tento platí pro třetí až desátý ročník základní školy speciální) a pro první a druhé ročníky jsou podle legislativních úprav platné Školní vzdělávací programy, které vychází z Rámcového vzdělávacího programu pro obor vzdělání základní škola speciální (zkráceně RVP ZŠS). Mimo vzdělávací programy musí každý učitel brát v úvahu i individuální vzdělávací plány žáků.

Jelikož Rámcový vzdělávací plán byl pro základní školy speciální uzákoněn teprve v roce 2008, má každá základní škola speciální v platnosti jak Vzdělávací program pomocné školy a to pro žáky ve třetích a vyšších ročnících, tak Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání základní škola speciální.

1.1 Základní didaktika předmětu psaní

Pro předmět PSANÍ platí didaktické zásady, které jsou důležité pro všechny vyučovací předměty a pro všechny typy škol. *„Didaktické zásady jsou obecné požadavky, které v souladu se základními zákonitostmi výuky a s výchovnými a vzdělávacími cíli určují její charakter.“* (Kalhous, Obst a kol., 2002, str. 268)

Základní didaktické zásady jsou:

1. zásada názornosti: *„Dětem s mentálním postižením musíme věci a jevy předkládat prostřednictvím co možná největšího počtu analyzátorů.“* (Valenta, Müller a kol., 2007, str. 265) - v rámci psaní by tedy šlo například o spojení grafému – fonému – obrázku.

2. zásada přiměřenosti: touto zásadou rozumíme „výběr takového obsahu učiva, didaktických metod, organizačních forem i struktury hodiny, které odpovídají věku a stupni postižení žáků.“ (Valenta, Müller a kol., 2007, str. 265)
3. zásada soustavnosti: „zásada soustavnosti vede učitele k takovému způsobu vyučování, který dovoluje osvojit si vědomosti, dovednosti a návyky v ucelené soustavě. Žáci musí být schopni nové požadavky vřadit v systém, neboť jevy a předměty, které spolu souvisí, nejsou jen samy o sobě a jedině systém umožňuje sledovat probírané učivo z více úhlů a nacházet vazby na již interiorizované vědomosti, dovednosti a návyky“ (Valenta, Müller a kol., 2007, str. 266).
4. zásada trvalosti: tato zásada vlastně znamená to, že pokud máme strukturu, můžeme si danou věc uchovat delší dobu.
5. zásada uvědomělosti a aktivity žáků: „povinností učitele je vést žáky k uvědomělému osvojování nových poznatků, protože jedině tak jsou schopni uplatnit je v praxi. Proces uvědomělého osvojování učiva má svůj počátek v navození motivace, kterou označujeme úvodní motivaci na rozdíl od průběžné, jež má své místo v průběhu procesu a nese většinou podobu aktualizace učiva. Žák by měl být předem seznámen s úkoly, cíli vyučování a především s využitelností učiva, jinak rychle ztrácí zájem o problematiku“ (Valenta, Müller a kol. 2007, str. 267).

1.2 Předmět psaní podle vzdělávacích programů

Jak jsem se již zmínila, výuka na základních školách speciálních je zakotvena ve dvou typech vzdělávacích programů. Podle starší, ale pro zatím platné, legislativy máme na základních školách speciálních žáky, kteří jsou vzděláváni podle Vzdělávacího programu pomocná škola. Tento vzdělávací program vyšel jako publikace v roce 1997 a byla sepsána Doc. PhDr. Ivou Švarcovou, Csc. Tento program je platný pro žáky ve třetím až desátém ročníku základní školy speciální, dříve pomocné školy.

V roce 2008 vstoupil v platnost Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání základní škola speciální. Tento dokument je stěžejní pro tvorbu Školních vzdělávacích programů, kdy RVP ZŠS je dokumentem na státní úrovni a je stejný pro všechny školy a ŠVP

dokumentem na školní úrovni a je pouze předpisem pro danou školu. V dalších kapitolách se zabývám rozdílem mezi Vzdělávacím programem pomocné školy a RVP ZŠS.

1.2.1 Psaní dle vzdělávacího programu pomocná škola

Nejprve se zaměříme na problematiku psaní podle Vzdělávacího programu pomocná škola. Pomocná škola je desetiletá a je dělena do čtyř stupňů a to na stupně: nižší, který trvá tři roky, dále stupeň střední, jeho délka je také tři roky a pak stupně vyšší a pracovní, které trvají každý dva roky.

Učební plán pomocné školy				
předmět	počet hodin týdně			
	nižší stupeň	střední stupeň	vyšší stupeň	pracovní stupeň
čtení	2	2	2	2
psaní	1	2	2	1
počty	1	3	3	2
věcné učení	2	2	2	2
smyslová výchova	2	-	-	-
pracovní a výtvarná výchova	4	5	6	11
tělesná výchova	5	5	5	5
hudební výchova	2	2	2	2
řečová výchova	1	1	1	1
CELKEM	20	22	24	26

Tabulka č.1: Učební plán pomocné školy.

1.2.1.1 Psaní na nižším stupni základní školy speciální podle Vzdělávacího programu pomocné školy

„Součástí výuky psaní je rozvíjení grafických schopností žáků, rozvíjení jemné motoriky a grafomotoriky. Vyučovací hodiny je vhodné dělit na menší časové jednotky, aby bylo psaní procvičováno několikrát týdně. Soustavně dbáme na správné držení psacího náčiní a správné sezení při psaní.

Při psaní je nutné provádět všechny pohyby uvolněně, pokud možno plynule, lze použít říkadla, popřípadě i hudební doprovod.

Při rozvíjení grafických dovedností žáků začínáme od velkých tvarů a průpravných cviků, které se postupně zmenšují a zpřesňují. Velký důraz klademe na motivaci.“ (Vzdělávací program pomocné školy, 31)

Žáci by měli nejprve psát zadané tvary na velkou plochu, nejlépe na tabuli, poté velké tvary na papír a nakonec do písanek, či sešitů. Motivací k nové látce je například básnička k probíranému písmenu, různé obrázky a samozřejmě pochvala. Použijeme-li interaktivní tabuli, je výhodné mít pro děti na konci práce nějakou odměnu ve formě omalovánky, či hry (pexeso nebo puzzle, které si učitelé mohou vytvořit sami v programu ActivStudio), často pomůže k další práci zvuk, či oblíbená písnička žáků.

„Psaní malých písmen by mělo probíhat souběžně s nácvikem čtení. Velká písmena mohou žáci psát, pokud je zvládnou. Budou to především ta velká písmena, která se tvarem podobají písmenům malým. U žáků, kteří absolvovali přípravný stupeň, můžeme využít dovednosti psát hůlková písmena.“ (Vzdělávací program pomocné školy, str. 31)

Pro učitele základní školy speciální to tedy znamená nejprve rozdělení jedné vyučovací hodiny týdně do více menších částí, běžně se tato podmínka praktikuje tak, že se hodina rozpůlí na dvě až tři části, které jsou propojeny s hodinami čtení, jelikož žáci nezvládají psát ani číst jednu hodinu v kuse. Toto dělení se jeví jako nejrozumnější, jelikož má hodina psaní korespondovat s hodinami čtení.

Jako ve většině předmětů se i v psaní začíná od nejjednoduššího ke složitějšímu, tedy od nácviků písmen na velké ploše, zejména na tabuli, k nácviku psaní na malé ploše (sešit, pracovní list, písanka).

Obsahem učiva psaní nižšího stupně pomocné školy je podle Vzdělávacího programu pomocné školy (Vzdělávací program pomocné školy, str. 31):

1. *„návčik správného držení psacího náčiní*
2. *čmárání a kroužení*
3. *horní a dolní oblouky oběma směry*
4. *vodorovné čáry zleva doprava*
5. *svislé čáry zleva doprava*
6. *smyčky, ovály a vlnovky*
7. *šikmé čáry na obě strany („zuby na pile“)*
8. *horní a dolní zátrh*
9. *písmena e, i, m, M, l, u, v*
10. *slabiky me, mi*
11. *postupný návčik písmen o, O, a, A*
12. *psaní slabik s procvičenými písmeny se snadnými spojovacími tahy (ma, mu, mo, la, le, li, lo, lu)*
13. *opakování nacvičených prvků“*

1.2.1.2 Psaní na středním stupni základní školy speciální podle Vzdělávacího programu pomocné školy

„Rozvíjení grafomotorických dovedností je součástí výuky psaní i na středním stupni. Učitel soustavně provádí cvičení jemné motoriky, uvolňovací cviky, dbá na správné držení psacího náčiní i sezení při psaní. Uvolňovací cviky, návčik prvků písmen, popřípadě písmen mohou být zařazeny jako samostatná práce v průběhu jiných složek výchovy.

Psaní malých písmen probíhá současně s návčikem čtení písmen ve čtení. Z velkých písmen se opět doporučuje psát ta, která se tvarem podobají malým písmenům.

Schopnější žáci se mohou učit psát i další velká psací písmena. U ostatních žáků je vhodné postupovat podle tvarových skupin, jak je uvedeno v osnovách pro vyšší stupeň.“ (Vzdělávací program pomocné školy, str. 31)

Pro učitele to tedy znamená stále opakovat uvolňovací a grafomotorické cviky, které se probíraly i na stupni nižším a tyto cviky opakovat nejen v hodině psaní, ale i v jiných hodinách například v pracovním a výtvarném vyučování. Zároveň, pokud žák patří mezi lepší, může se naučit psát i jiná písmena než ta, která jsou daná vzdělávacím programem.

Obsah učiva středního stupně pomocné školy je podle Vzdělávacího programu pomocné školy (Vzdělávací program pomocné školy, str. 32):

1. *„postupný nácvik písmen: V, t, y, s, j, n*
2. *psaní slov, která žáci četli na nižším stupni (láme, mele)*
3. *psaní slov typu mám, tam*
4. *psaní malých písmen, která se žáci učili číst (p, n, š, d, z, k, ž)*
5. *psaní slabik s nově procvičenými písmeny*
6. *psaní písmen podle diktátu*
7. *psaní malých písmen, která se žáci učí číst (b, c, r, č, h, ou)*
8. *psaní velkých písmen C, Č, I, N, Ž*
9. *psaní slov se snadným hláskovým složením*
10. *diktát nových písmen a slabik s těmito písmeny*
11. *opis a přepis slov a slabik se snadným hláskovým složením*
12. *diktát nových písmen a slabik s těmito písmeny*
13. *opis a přepis slov se snadným hláskovým složením*
14. *psaní slabik a snadných slov podle diktátu*
15. *psaní slovních spojení“*

Tento obsah učiva si učitel musí rozdělit do tří let, protože střední stupeň trvá tři roky. Dělení učiva do tří se nezdá být nejlepším a to zejména proto, že spousta žáků základní škol se stěhuje a proto navštěvuje jinou školu a často spolu školy málo spolupracují, učitelé si neposílají předchozí výsledky žáka, ani to, na jaké úrovni psaní žák je, v čem byl žák vzděláván, učitel netuší, co žáka dále učit.

1.2.1.3 Psaní na vyšším stupni základní školy speciální podle Vzdělávacího programu pomocné školy

„Na vyšším stupni pomocné školy mají žáci dokončit nácvik psaní velkých písmen, zvládnout opis snadného textu, naučit se psát krátká slova podle diktátu, umět napsat čitelně své jméno a příjmení, jméno a příjmení svých rodičů a adresu svého bydliště.“ (Vzdělávací program pomocné školy, str. 32)

Považuje se za velice důležité, aby se žák dokázal sám podepsat a věděl, jak napsat svou adresu. Ne všichni to zvládnou, většinou u žáků s individuálním studijním plánem se adresa a podpis učí až v pracovním stupni.

Obsahem učiva je podle Vzdělávacího programu pomocné školy (Vzdělávací program pomocné školy, str. 32):

1. *„docvičení malých písmen f, g, ch, ř*
2. *nácvik a psaní velkých psacích písmen U, E, J, H, K, B, R, Ř, T, F, S, Š, L, D, G*
3. *opis a přepis slov, která žáci čtou*
4. *diktát snadných dvouslabičných slov*
5. *napsat vlastní jméno a příjmení, datum narození a adresa*
6. *psaní snadných vět*
7. *individuální docvičování písmen*
8. *docvičování obtížných spojů*
9. *opakování velkých písmen*

10. *opis a přepis snadných vět*
11. *psaní snadných slov podle diktátu*
12. *nácvik psaní jména a příjmení rodičů a jména sourozenců*
13. *dle schopnosti žáka napsat pohlednici s pozdravem, krátký dopis podle vzoru“*

Učitel sám určuje, jak bude probíhat vzdělávání žáků ve vyšším stupni vzdělávání, co má zařadit do prvního roku vyššího stupně a co do druhého roku.

1.2.1.4 Psaní na pracovním stupni základní školy speciální podle Vzdělávacího programu pomocné školy

V pracovním stupni pomocné školy se vyučuje: „*opakování a prohlubování osvojených dovedností, zvyšování kvality a rychlosti písma, praktické využívání získaných dovedností.*“ (Vzdělávací program pomocné školy, str. 33)

Do učiva pracovního stupně patří vyplňování různých dotazníků, psaní pohlednic, vyplňování složenek, podacích lístků, psaní na počítači a podobně.

I přesto, že je učivo deseti let pomocné školy rozděleno na čtyři části, stále musí učitel dbát na dodržování struktury hodiny a i žákům v pracovním stupni předkládat různé grafomotorické a uvolňovací cviky. Dále musí učitel dbát na možnosti a schopnosti žáků a podle toho koncipovat hodiny, ty dělit a prokládat například čtením. Dnes je velice vhodnou pomůckou v hodinách osobní počítač, zejména pak využití různých výukových programů typu TERRASOFT pro mladší žáky a pro starší žáky také program MS Word, eventuelně Poznámkový blok.

Velkým zlepšením výuky psaní je podle mého názoru také používání interaktivních tabulí, kde žáci zapojují více smyslů, pakliže je dané učivo učitelem dobře zpracované, může to napomoci k rychlejšímu nacvičení písmen.

1.3 Psaní podle Rámcového vzdělávacího programu pro obor vzdělání základní škola speciální

„Základní vzdělávání, kterým se dosahuje stupně základy vzdělání, se realizuje oborem vzdělání základní škola speciální. V souladu se školským zákonem je pro realizaci základního vzdělávání v základní škole speciální vydán Rámcový vzdělávací program pro základní školu speciální (dále jen RVP ZŠS).“ (RVP ZŠS, str. 7)

Oproti základní škole, či základní škole praktické se na základní škole speciální nedosahuje základního vzdělání, ale pouze základů vzdělání. RVP ZŠS je pro základní školu speciální zpracován teprve od roku 2008 a podle RVP ZŠS se řídí teprve první a druhé ročníky ZŠ speciální.

„Základní škola speciální poskytuje vzdělávání žákům s takovou úrovní rozumových schopností, která jim nedovoluje zvládat požadavky obsažené v RVP ZV ani RVP ZV-LMP, ale umožňuje jim, aby si ve vhodně upravených podmínkách a při odborné speciálně pedagogické péči osvojovali základní vědomosti, dovednosti a návyky.“ (RVP ZŠS, str. 7)

ZŠ speciální navštěvují žáci, kteří nemohou navštěvovat základní školu, ani základní školu praktickou. Žáci mají upravené podmínky výuky, ve třídě jsou minimálně čtyři žáci, maximální počet je potom šest, s výjimkami je možné mít ve třídě osm žáků (tato výjimka platí například na ZŠ Šternberk Olomoucká 76). Často je ve třídě nutná pomoc asistenta pedagoga.

„Základní vzdělávání žáků se realizuje v rámci povinné školní docházky po dobu devíti školních let, nejvýše však do konce školního roku, v němž žák dosáhne sedmnáctého roku věku. Žákovi se zdravotním postižením může ředitel školy ve výjimečných případech povolit pokračování v základním vzdělávání do konce školního roku, v němž žák dosáhne dvacátého roku věku, v případě žáků s těžkým mentálním postižením, žáků s více vadami a žáků s autismem pak se souhlasem zřizovatele do dvacátého šestého roku věku.“ (RVP ZŠS, str. 7)

Vzdělávání žáků na základní škole speciální, trvá, s předchozím souhlasem ministerstva deset ročníků; první stupeň tvoří 1. – 6. ročník, druhý stupeň 7. – 10. ročník. Pomocná škola byla desetiletá a před základním vzděláváním mohl žák navštěvovat ještě přípravný stupeň pomocné školy, který byl tříletý, školní docházka byla tedy třináctiletá.

„Vyučovací hodina může být rozdělena na více jednotek podle individuálních schopností a potřeb žáků.“ (RVP ZŠS, str. 8)

Podobné je to i na pomocném vzdělávání, často jde o propojování hodin Čtení a Psaní, které mají návaznost. Žák se učí psát to, co se učí číst.

„O převedení žáka do vzdělávacího programu základního vzdělávání pro žáky se zdravotním postižením nebo vzdělávacího programu základní školy speciální rozhoduje ředitel školy na základě písemného doporučení odborného lékaře a školského poradenského zařízení, pouze s předchozím písemným souhlasem zákonného zástupce žáka. Ředitel školy je povinen informovat zákonného zástupce žáka o rozdílech ve vzdělávacích programech. V případě přeřazení do jiného vzdělávacího programu zařadí ředitel školy žáka do ročníku, který odpovídá dosaženým znalostem a dovednostem žáka. Zařazení žáka se zdravotním postižením do některé formy speciálního vzdělávání může předcházet diagnostický pobyt tohoto žáka ve škole, do níž má být zařazen, a to v délce 2 až 6 měsíců.“ (RVP ZŠS, str. 8)

Při zařazení žáka do vzdělávání dané školy musí mít žáka doporučení dvou odborných pracovišť a to doporučení odborného lékaře a také školského poradenského zařízení. K nástupu do dané školy dává svolení ředitel této školy, vždy ale musí být předchozí písemný souhlas zákonného zástupce žáka.

„Vzhledem k výraznému snížení rozumových schopností a velmi opožděnému psychomotorickému vývoji jsou cíle vzdělávání přizpůsobeny omezeným možnostem žáků.

K dosažení cílů vzdělávání směřuje systém záměrů, konkrétních úkolů, činností, metod, prostředků a aktivit.

Snahou je dosažení optimálního rozvoje osobnosti žáků a kvality jejich života s přihlédnutím k možnostem daným povahou a stupněm postižení. (RVP ZŠS, str. 12)

Základní škola speciální má pomoci žákům k jejich, co možná největší samostatnosti v životě a co nejmenší odkázanosti na okolní společnost. Základní škola speciální má stanoveno devět základních cílů, kterých by mělo být dosaženo při ukončování docházky. Podle RVP ZŠS má základní škola speciální dosáhnout u žáka těchto cílů:

1. *„Vést žáky k všestranné a účinné komunikaci: Usnadnit verbální popřípadě neverbální dorozumívání s okolím využíváním všech dostupných systémů a forem komunikace – např. počítačů, systémů augmentativní a alternativní komunikace.“*

(RVP ZŠS, str. 12) Základní škola speciální má za úkol naučit své žáky, co nejlépe komunikovat s prostředím. Komunikaci se žáci učí zejména v předmětu Řečová výchova, ale zároveň i v jiných předmětech. Příkladem takového předmětu je Člověk a jeho svět, kdy se žáci mohou učit určité životní situace formou hry – hra na obchod, poštu a podobně.

2. *„Pomáhat žákům, aby poznávali své schopnosti a možnosti a využívali je v osobním i pracovním životě: Umožnit žákům osvojení sebeobslužných činností a základních pracovních dovedností a návyků na takové úrovni, aby je byli schopni využít v občanském životě a při plnění požadavků podporovaného zaměstnání nebo chráněných dílen.“* (RVP ZŠS, str. 12)

Výuka sebeobslužných činností a základních pracovních dovedností probíhá v předmětu Člověk a svět práce, dříve podle Vzdělávacího programu pomocné školy Pracovní a výtvarná výchova.

3. *„Umožnit žákům osvojit si strategii učení a motivovat je k učení: Vést žáky k ustálenému postupu osvojování dovedností a návyků, dbát na jeho dodržování formou průběžné pozitivní motivace.*
4. *Podněcovat žáky k myšlení na podkladě názoru a k řešení problémů: Podporou názorného myšlení a úzkého sepětí s realitou vytvářet stereotypy chování pro uplatnění v konkrétních životních situacích.*
5. *Rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých: Vést žáky ke schopnosti reálného pohledu na svou osobu i na osoby ve svém nejbližším okolí, porozumět chování a činnostem druhých, umožnit jim zažít uspokojení z výsledků společné práce.*
6. *Připravovat žáky k tomu, aby si uvědomovali svá práva a naplňovali své povinnosti: Rozvíjet u žáků schopnost vyjádřit své požadavky a potřeby, podporovat rozvoj jejich samostatnosti.*
7. *Vytvářet u žáků potřebu projevovat pozitivní city, vhodné projevy v chování, jednání, prožívání životních situací; rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, k okolnímu prostředí i k přírodě: Zajišťovat žákům dostatek příležitostí k získávání zkušeností v činnostech, které je uspokojují a přinášejí jim radost, umožnit jim*

podílet se na jednoduchých sociálních aktivitách.“ (RVP ZŠS, str. 12)
Základní škola Šternberk Olomoucká 76 zajišťuje získávání zkušeností těmto žákům zejména zapojováním třídy základní školy speciální do chodu školy hlavně při různých projektových dnech. Při projektech školy jsou chystány aktivity, kde jsou tito žáci v kontaktu se žáky základní školy praktické. Zároveň jsou žáci ZŠ praktické motivováni k pomoci žákům ZŠ speciální při zadaných úkolech, snažíme se navozování pozitivních vztahů mezi žáky celé školy.

8. *„Učit žáky chránit vlastní zdraví i zdraví jiných: Vytvářet a upevňovat poznatky a dovednosti v péči o zdraví, v oblasti osobního bezpečí a při ochraně před možným sexuálním zneužíváním, vést je k pozitivnímu myšlení, k osvojení režimu podporujícího zdraví.*
9. *Vést žáky k ohleduplnosti k jiným lidem a učit je žít společně s ostatními lidmi: Poskytovat dostatek příležitostí k získání zkušeností s jinými lidmi a vést je k poznání a toleranci k odlišnostem různých skupin ve společnosti.*“ (RVP ZŠS, str. 12)

Každý žák základní školy speciální by měl při ukončení studia:

1. ovládat základy trivia, které využívá ke svému vzdělávání
2. umět používat různé učební pomůcky a materiály
3. umět dodržovat určité stereotypy učení (správné sezení při výuce a podobně), zároveň se žák snaží o koncentraci na učení
4. umět chápat pochvalu, pochvala je motivací pro další učení
5. umět použít různé znaky a symboly ve spojení s konkrétní situací (u menších žáků se může jednat například o poznávání různých dopravních značek, u starších jde například o štítky na oblečení)
6. umět základní ovládání počítače, zejména základy MS Word
7. umět uplatnit zkušenosti ze školy v praktických situacích

RVP se mi jeví jako propracovanější než Vzdělávací program pomocná škola, jelikož obecná charakteristika vzdělávání žáků na základní škole speciální je zde obsáhlejší, lépe se v ní orientuji a velice se mi líbí spojování učiva s běžným životem žáka. Také rozdělení stupňů je lepší. Nejsou čtyři stupně, ale dva.

RVP je rozděleno na devět vzdělávacích oblastí a to: (ŠVP ZŠ Šternberk Olomoucká 76, str. 17)

1. *„oblast Jazyková komunikace: sem patří čtení, psaní a řečová výchova*
2. *oblast Matematika a její aplikace: pouze předmět matematika*
3. *Informační a komunikační technologie*
4. *Člověk a jeho svět*
5. *Člověk a společnost*
6. *Člověk a příroda*
7. *Umění a kultura (výtvarná a hudební výchova)*
8. *Člověk a zdraví (tělesná výchova a výchova ke zdraví)*
9. *Člověk a svět práce“*

Tyto vzdělávací oblasti se různě prolínají a vznikají nám průřezová témata, těchto témat je šest a to: (ŠVP ZŠ Šternberk Olomoucká 76, str. 12)

1. *„osobnostní a sociální výchova*
2. *výchova demokratického občana*
3. *výchova k myšlení v evropských souvislostech*
4. *multikulturní výchova*
5. *enviromentální výchova*
6. *mediální výchova“*

Předmět Psaní je v RVP ZŠS zakotven v oblasti JAZYKOVÁ KOMUNIKACE, která je rozdělena do tří částí a to na část Čtení, část Psaní a na Řečovou výchovu. Hodinové dotace předmětu Psaní si každá škola určuje sama, ale zákonem je dáno, že psaní má na prvním stupni, což je první až šestý ročník týdenní hodinovou dotaci 10 hodin, k tomu má dvě disponibilní hodiny, které si určí škola sama, ve kterém ročníku budou tyto hodiny do výuky začleněny.

1.3.1 Školní vzdělávací program Základní školy Šternberk

Základní škola Šternberk Olomoucká 76 má pro předmět psaní hodinové dotace tyto: první a druhý ročník má po jedné hodině psaní týdně, k tomu jednu hodinu týdně navíc z disponibilní hodinové dotace, třetí až devátý ročník pak mají po dvou hodinách týdně, desátý ročník pak má opět jen jednu hodinu týdně, k níž je přidána jedna hodina z disponibilní dotace.

Psaní na této škole je velice dobrým způsobem zpracováno do plánů prvního až desátého ročníku a dalo by se říci, že učitelé mají ulehčenou práci při zpracovávání učebních plánů pro daný školní rok.

V ŠVP dané školy jsou přehledným způsobem zadány očekávané výstupy daného ročníku, dílčí výstupy předmětu, přehled učiva ročníku a najdeme zde i mezipředmětové vztahy, těch ale pro předmět psaní není mnoho.

Učební plán prvního stupně na ZŠ speciální

vzdělávací oblasti	vzdělávací obory	1. stupeň						
		1. - 6. ročník						celkem předměty
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	1. - 6.
jazyk a jazyková komunikace	čtení	2+1	2+1	3	3	3	3	16+2
	psaní	1+1	1+1	2	2	2	2	10+2
	řečová výchova	2	2	2	2+1	2	2	12+1
matematika a její aplikace	matematika	2	2	2	2	2	2	12
informační a komunikační technologie		0	0	0	0	1	1	2
člověk a jeho svět		2	2	3	3	3	3	16
člověk a společnost		0	0	0	0	0	0	0
člověka příroda		0	0	0	0	0	0	0
umění a kultura	hudební výchova	1	1	1+1	1+1	1+1	1+1	6+4
	Výtvarná výchova	2	2	2	2	2	2	12
člověk a zdraví	výchova ke zdraví	0	0	0	0	0	0	0
	tělesná výchova	3	3	3	3	3	3	18
člověk a svět práce		3	3	3+1	4	4	4	21+1
z toho disponibilní časová dotace		2	2	2	2	1	1	10
celková povinná dotace		20	20	23	24	24	24	135

Tabulka č.2: Učební plán prvního stupně na ZŠ speciální.

1.4 Hodina psaní na Základní škole speciální

Metodika psaní je vlastně stejná jako u jiných předmětů. Výuka má svá základní pravidla, jen tato pravidla uzpůsobujeme možnostem žáků. Učitelé musí dodržovat při výuce základní didaktické zásady a to zásadu názornosti, přiměřenosti, soustavnosti, trvalosti, uvědomělosti a aktivity, o těchto zásadách jsme se zmínili již v kapitole 1.1, kde byly podrobněji popsány.

Zmíníme se také o tom, že pro výuku psaní na základní škole speciální neexistují vhodné pomůcky, na kterých by učitel mohl stavět svou vyučovací hodinu. Na školách mají učitelé buď písanky a pracovní listy, které mají staré názvy, jsou tedy pro pomocné školství, nebo jsou zejména pro počáteční výuku psaní na základní škole praktické, či po staru zvláštní školy.

Učitel si tedy musí zvolit, jaké z těchto omezených pomůcek použije, či jaké si vytvoří sám. Mimo tištěné materiály je vhodné používat také moderní informační technologie, jako jsou osobní počítače a na některých školách také interaktivní tabule.

Má-li učitel nějaké pomůcky, začne si vytvářet učební plán, který pro základní školu speciální tvoří podle Vzdělávacího programu pomocné školy nebo ze Školního vzdělávacího programu základní školy speciální, který vychází z Rámcového vzdělávacího programu pro obor vzdělání základní škola speciální.

Po navržení daného ročního plánu v předmětu si učitel začne chystat strukturu hodin. Každá vyučovací hodina by měla mít svou ustálenou strukturu. Tato struktura je:

1. úvod hodiny: *„učitel se pozdraví s dětmi a současně tak soustředí a ztiší třídu, vyřeší organizační problémy spojené s výukou (zápis do třídní knihy, prezence), sdělí cíle a úkoly, které stojí před žáky, vše v časovém limitu do 5 minut.“* (Krejčířová, Valenta, str. 58) Ze zkušeností víme, že někteří učitelé zapisují do třídní knihy na konci hodiny, či na konci týdne a to s ohledem na to, že v třídních knihách základních škol speciálních je pouze jedna kolonka pro daný předmět na celý týden a absenci zapisuje učitel pouze na začátku první vyučovací hodiny.
2. Po úvodu hodiny následuje opakovací část, ta je *„spojena s kontrolou domácích úkolů, hodnocením žákovské připravenosti a klasifikací, opakování trvá*

do patnácti minut a mělo by směřovat k novému učivu.“ (Krejčířová, Valenta, str. 58)

V hodinách psaní na ZŠ speciálních bývá klasifikace během opakování, ale i během nácviků nových látek. Pro spoustu žáků je klasifikace motivací k další práci.

3. *„Jádro vyučovací hodiny tvoří expozice nového učiva (včetně úvodní a průběžné motivace i závěrečného zobecnění poznatků, která by neměla přesáhnout interval dvaceti minut.“ (Krejčířová, Valenta, str. 58)* Expozice znamená motivaci pro výuku nového učiva, samotnou výuku tohoto učiva a jeho nacvičení (pro předmět psaní), dále také fixace učiva a opakování.
4. *„Na konci hodiny učitel zhodnotí její průběh – aktivitu a chování žáků, naplnění cílů, součástí je i rozloučení a pozdrav.“ (Krejčířová, Valenta, str. 59)*
Na ukončení hodiny nám zbývá pět minut, kdy musíme stihnout hodinu zhodnotit, musíme se se žáky rozloučit a pozdravit.

Hodiny psaní většinou probíhají tak, že se se žáky pozdravíme, řekneme si, co chceme v dané hodině stihnout, jak bude daná hodina probíhat, kdo bude kdy číst, kdo psát. Poté se protáhneme za použití různých říkanek, jako je například říkanka:

*„Když já se vytáhnou,
až na strop dosáhnou
a když se skrčím,
rychle vyskočím.
A když se zatočím,
celý svět roztočím
a když si sednu,
ani se nehnu.“*

U této básničky si žáci zacvičí jednoduché cviky jako protahování, či dřep, po skončení si žáci sedají do lavic a protahují si sami prsty tak, že ťukají palcem postupně do ostatních prstů.

V další části hodiny začneme opakovat učivo z předchozích hodin a poté se učíme novou látku, tu nejprve cvičíme na velké ploše, později postupujeme na menší a menší formáty.

Na konci hodiny si práci zhodnotíme, zapíšeme známky a pozdravíme se.

1.4.1 Metodika psaní na základní škole speciální

Základním úkolem předmětu psaní na základní škole speciální je naučit žáky psát, to v sobě zahrnuje znalost hláskosloví a jejich správné použití.

Jednou z hlavních částí metodiky psaní je i správné sezení žáků, špatné sezení totiž může způsobovat stlačování hrudníku a břicha, z čehož vyplývají těžkosti při dýchání, ztěžování krevního oběhu žáka a zhoršování zraku.

Dále se žák musí naučit správné držení psacího náčiní. Správné držení náčiní musí neustále kontrolovat učitel a žáka na špatné držení neustále upozorňuje. „*Nejčastější chybou při držení pera nebo jiného psacího náčiní je přílišná křečovitost v držení.*“ (Krejčířová, Valenta, str. 124)

1.4.1.1 Metody nácvičku psaní

1. Metoda mechanická: „*Mechanická metoda se používala už ve starých Athénách. Žák rycím předmětem objížděl tvar, přičemž mu vedl ruku učitel. Tato metoda považovala psaní za výkon mechanický, pro který je třeba tvarové paměti, tedy schopnosti písmo věrně reprodukovat, napodobit.*“ (Krejčířová, Valenta, str. 124)

Tato metoda se nejčastěji používá při nácvičku nového písmene, či uvolňovacího nebo grafomotorického cviku, kdy učitel vede ruku žáka většinou na velké ploše pro snadnější zapamatování tvaru daného učiva.

2. Metoda analyticko-syntetická: „*Výsledkem byl krasopis v pravém smyslu slova. Tato metoda spočívá v tom, že písmo bylo rozloženo na prvky, které se jednotlivě nacvičovaly a přesně se napodoboval vzor. Byl to kult tvaru, byla předepsána velikost, sklon, používalo se jen ostré pero. V běžném životě se nakonec*

nepoužívalo, vyžadovalo příliš mnoho času, pečlivost, cvik a dokonalé psací nářadí.“ (Krejčířová, Valenta, str. 124) Tato metoda se sice moc nepoužívá, ale její prvky se objevují v uvolňovacích a grafomotorických cvicích, kdy například cvičíme se žáky ovály, horizontální, vertikální čáry, různé vlnovky, posuny ruky, smyčky a podobně. Tyto cviky jsou částmi písmen, nejvíce těchto cviků je na základní škole speciální v prvním ročníku, ve vyšších ročnících už mají žáci nácvik písmen.

3. *Metoda psychicko-fyziologická: „Jako předpoklad úspěšného vyučování psaní je dán výcvik svalů, které se psaní účastní a výcvik zrakového analyzátoru. Žák dbá na správné držení těla i písarského náčiní. Psaní je činnost složitá. Svaly, které se účastní psaní nebývají u těchto žáků dobře připraveny. Musí se rozvíjet, cvičit, připravovat. Dále se musí rozvíjet smysly, hlavně analyzátor zrakový. To má zase vliv na zrakovou paměť, podchycení a zapamatování si tvaru písmene a psacího pohybu, který jej vytváří.“ (Krejčířová, Valenta, str. 125)*

„V přípravném období na psaní se žáci vedou k uvědomělému pozorování, cvičí se v napodobování a zapamatování pohybu i tvaru, zdokonalují si prostorovou i směrovou orientaci a představivost. Cílem přípravného období nenaučit žáky plynulému psacímu pohybu.“ (Krejčířová, Valenta, str. 125)

2 Psaní na interaktivní tabuli

„Výuka je neustále inovována využíváním moderní didaktické techniky a učebních pomůcek, které se pro dnešní generaci vzdělávání staly téměř nepostradatelnými. V podstatě se každý z nás setkal s klasickou tabulí určenou pro psaní křídami, méně z nás přišlo do styku s bílou tabulí určenou pro psaní fixy, případně s dataprojektorem, počítačem a bílým plátnem a jen ti nejmladší z nás přišli při školní výuce do styku s interaktivní tabulí. V českých školách se interaktivní tabule využívají stále častěji a jejich začlenění do výuky se začíná stávat normou.“ (Klement, str. 12)

Autor se zmiňuje o postupném nástupu interaktivních tabulí do škol, kdy končí éra tabulí křídových a tabulí určených pro fixy.

„Snahou je nabídnout žákům zábavnější a méně stereotypní formu výuky, a tím zvýšit jejich motivaci k učení. Jde o to, zapojit do procesu učení samotné děti – ty již nemají být jen pasivními posluchači, ale mají spoluvytvářet výuku a aktivně se zapojovat do procesu vzdělávání.“ (Klement, str. 12)

Interaktivní tabule vlastně mají za úkol zvyšovat motivaci žáků k výuce, protože se do výuky zapojují i žáci samotní, oni jsou aktivními členy výchovně-vzdělávacího procesu.

„V souvislosti se zaváděním interaktivních tabulí do škol je třeba odmítnout občas se vyskytující předsudky:

- 1. neplatí, že by interaktivní tabule byla určena výhradně pro některý z vyučovacích*
- 2. předmětů – např. informatiku,*
- 3. neplatí, že by interaktivní tabule byla určena výhradně pro některou z věkových*
- 4. kategorií vzdělávaných – využít ji lze s úspěchem i ve vzdělávání dospělých,*
- 5. interaktivní tabule není určena pouze pro práci učitele, avšak i pro žáky (aktivním*
- 6. zapojením do výuky se žáci učí),*
- 7. interaktivní tabuli lze využít v rámci různých výukových metod a organizačních forem (frontální výuka, projektové vyučování, individuální výuka),*

8. *nelze tvrdit, že interaktivní tabule patří jednoznačně do počítačové učebny, naopak je vhodné její umístění v běžné třídě,*
9. *není pravdou, že při instalaci interaktivní tabule musí být bezpodmínečně odstraněna „klasická“ tabule (křída, fixy),*
10. *není pravda, že s interaktivní tabulí musí pracovat v daném okamžiku jen jeden*
11. *uživatel,*
12. *neplatí, že interaktivní tabule musí být namontována stabilně (existují mobilní řešení),*
13. *je velkým omylem, pokud se někdo domnívá, že interaktivní tabule není vhodná pro vzdělávání žáků se speciálními potřebami.*“(Klement, str. 13)

Na školách se často objevují i předsudky, kdy se interaktivní tabule používá pouze v nějakých předmětech, ale výuka na tabuli může být v každé vyučovací hodině, může být využita pro všechny věkové kategorie i pro různáky s různými speciálními potřebami (na Základní škole Šternberk Olomoucká se používá i pro žáky s kombinovanými vadami) a hlavně tabule je určena nejen pro učitele, ale i pro žáky, kteří se díky tabuli více aktivně zapojují do výuky.

Musíme se také zmínit o tom, že často výhody využívání interaktivních tabulí převažují nad nevýhodami. Tyto výhody jsou:

1. *„žáky lze vhodným využitím interaktivní tabule lépe motivovat k učení (samotná tabule to ale neumí!),*
2. *učivo lze lépe vizualizovat, je možné využívat animace, přesouvat objekty, uplatňuje se zásada názornosti,*
3. *lze déle udržet pozornost studentů (ale i ta po čase opadá),*
4. *již vytvořené materiály lze využívat opakovaně (výhoda při paralelní výuce), případně je lze snadno upravit,*
5. *žáky lze snadněji a aktivněji zapojit do výuky,*

6. *text psaný přímo ve výuce lze snadno uložit a sdílet prostřednictvím internetu se studenty,*
7. *žáci si při práci s tabulí rozvíjí informační a počítačovou gramotnost, která je pro dnešní život nezbytností,*
8. *přímá práce s internetem (pokud je PC připojeno k internetu).“ (Klement, str. 14)*

Nejdůležitějšími výhodami interaktivních tabulí jsou tedy hlavně zvýšení pozornosti žáků, jejich aktivnější zapojování do výuky a hlavně rozvoj informační a počítačové gramotnosti.

„Interaktivní tabule je aktivní projekční plocha konstrukčně řešená tak, že dotykem plochy speciálním perem (stylus) nebo i prstem se dosahuje obdobný efekt, jakým ovládáme činnost počítače použitím myši. Pomocí pera lze aktivovat okna, přetahovat a zvýrazňovat položky, spouštět různé softwarové nástroje, webové stránky, popř. disky DVD.“ (Lepil, str. 90)

Interaktivní tabule je tedy projekční didaktickou pomůckou, kde pomocí pera můžeme pracovat jako bychom byli u počítače a pracovali myší.

„Umožňuje prezentovat text nebo obraz generovaný počítačem a promítnutý na plochu tabule interaktivním způsobem pro celou třídu současně a využívat jednak obslužný software, který je příslušenstvím interaktivní tabule, nebo samostatné produkty (např. interaktivní učebnice a další materiály), popř. vlastní výukové materiály pro zkvalitnění názorné výuky.“ (Lepil, str. 90)

Na interaktivní tabuli tedy učitel žákům promítá obraz, který je v počítači a který učitel chce, aby viděli všichni žáci ve třídě.

„Z technického hlediska je pro funkci interaktivní tabule charakteristický způsob, jakým je dotyk tabule nebo pohyb pera na ploše tabule snímán a přenášen do počítače ke zpracování obslužným softwarem. V konstrukci interaktivních tabulí se používá několik principů. V současnosti se ve školách nejvíce používají interaktivní tabule ACTIVBoard a SMART Board.“ (Lepil, str. 90)

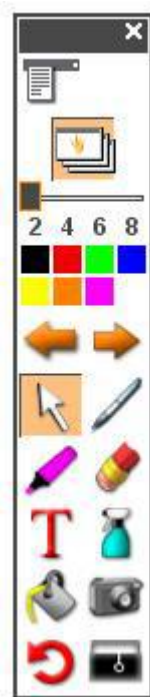
Základní škola Šternberk Olomoucká 76 používá k výuce interaktivní tabuli ACTIVBoard a program ActivStudio.

Obrázek č.1: Pero s magnetem pro práci na tabuli ACTIVEBoard (Lepil, str. 19)

„Tabule ACTIVBoard využívá elektromagnetický princip snímání dotyku pera, v němž je zabudován magnet (obr. 1). Tabule je konstruována tak, že pod krycí vrstvou tabule je uložena jemná síť vodičů, která vytváří do vzdálenosti několika milimetrů nad povrch tabule elektromagnetické pole. Dotykem pera dojde působením magnetu k narušení tohoto pole, změna rozložení pole je elektronickým systémem tabule vyhodnocena a příslušnou informaci zpracuje obslužný program v počítači podobně, jako je vyhodnocován pohyb myši. Výsledkem je buď reakce v podobě zobrazení kurzoru a jeho pohybu, nebo obdoba kliknutí a tažení, popř. dvojitého kliknutí levým tlačítkem myši. Pero je ještě vybaveno tlačítkem, jehož stisknutí stimuluje obdobný režim jako stisknutí pravého tlačítka myši.“ (Lepil, str. 90)

Tabule ACTIVBoard je založena na magnetickém principu, kdy počítač vyhodnocuje narušování magnetického pole a informaci vnímá jako pohyb myši, pero pro ACTIVBoard má funkce počítačové myši.

Obrázek č.2: Panel nástrojů ActivStudia (Lepil, str. 91)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

1 Cíle, kooperující zařízení a cílová skupina

1.1 Kooperující zařízení při diplomové práci

Pro praktickou část diplomové jsem si zvolila Základní školu Šternberk Olomoucká 76. Je to malá základní škola, která se věnuje výchově a vzdělávání žáků s mentálním postižením, na níž pracuji jako vychovatelka ve školní družině a učitelka předmětů Psaní, Věcné učení, Pracovní a výtvarná výchova, hudební výchova a Řečová výchova ve třídě základní školy speciální (výchovy má všechny pouze jednu vyučovací hodinu týdně).

Základní škola Šternberk Olomoucká 76 je školou, která má svá čtyři pracoviště a to pracoviště na ulici Olomoucká 76, kde vzdělává žáky základní školy praktické a to ve čtyřech třídách a žáky základní školy speciální v jedné třídě.

Další pracoviště je na ulici Sadová ve Vincentinu Šternberk, zde má škola čtyři rehabilitační třídy, další čtyři třídy má škola při dětském oddělení Psychiatrické léčebny ve Šternberku. Posledním místem pro vzdělávání žáků je vzdělávání při Denním centru Rozkvět Šternberk.

Základní škola Šternberk Olomoucká 76 (zde vynecháme ZŠ při PL Šternberk) je ze zákona povinna pracovat podle Rámcových vzdělávacích programů a Vzdělávacích programů, tyto programy jsou takové:

1. Vzdělávací program Zvláštní škola, MŠMT ČR čj. 22 980/97-22
2. ŠVP ZŠ Šternberk Olomoucká 76 dle Přílohy RVPZV-LMP-2007
3. Vzdělávací program Pomocná škola, MŠMT ČR čj. 24 035/ 97-22
4. Rehabilitační vzdělávací program pomocné školy, čj. 15988/2003-2
5. ŠVP ZŠ Šternberk Olomoucká 76 dle přílohy RVPZŠS

Dále se budeme zmiňovat pouze o pracovišti na ulici Olomoucká. Zde je vzděláváno 48 žáků, z toho 40 žáků na základní škole praktické a 8 žáků ve třídě základní školy speciální.

Na tomto pracovišti učí 9 učitelů a ve výuce jsou přítomni také dva asistenti pedagoga. Jeden z asistentů je pro učitelku základní školy speciální, druhý asistent je přítomen ve výuce ve třídě základní školy praktické, kde je integrována žačka s kombinovaným postižením.

Třídy základní školy praktické jsou tyto: V. třída, ve které je deset žáků a to v prvním až pátém ročníku. V této třídě je jeden žák se sluchovou vadou, jeden žák se zrakovým postižením. Ohledně velkého počtu žáků ve třídě a těmito dvěma postiženími má škola zažádáno o asistenta pedagoga.

Další třídou je VII. třída, kde je deset žáků v sedmém ročníku a jeden žák v šestém ročníku. V této třídě je integrována jedna žačka s ADHD a tělesným postižením a jeden žák se středním mentálním postižením, proto je v této třídě zajištěna funkce asistenta pedagoga.

Dále je zde VIII. třída, ta je opět třídou, kde jsou spojeny dva ročníky základní školy praktické a to sedmý a osmý ročník. V sedmém ročníku je pět žáků a v osmém čtyři žáci. Jeden ze žáků má lehčí sluchové postižení.

Poslední třídou základní školy praktické je IX. třída, kde jsou pouze žáci devátého ročníku a to v počtu devět.

1.2 Výzkumný vzorek

Pro naši práci stěžejní třídou je třída VI. která je třídou základní školy speciální. V této třídě je po výjimce Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy vzděláváno osm žáků s různými stupni mentálního postižení.

Žáky této třídy jsou tři dívky a pět chlapců a to v šesti ročnících a ve dvou různých typech vzdělávacích programů, jak jsme už zmiňovali dříve, jedním z programů je Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání základní škola speciální a tedy z něj vypracovaný Školní vzdělávací program a druhým programem je Vzdělávací program pomocná škola. Oba tyto vzdělávací programy jsou veřejnosti k nahlédnutí v ředitelně školy a Školní vzdělávací program je volně ke stažení na webových stránkách školy.

Podle ŠVP jsou vzděláváni dva žáci, z nich jeden žák v prvním ročníku a druhý je v ročníku druhém. Zbytek třídy je vzděláván podle Vzdělávacího programu pomocné školy. Tímto programem jsou vzděláváni: jeden žák třetího ročníku, jedna žákyně pátého ročníku, jeden žák šestého ročníku a tři žáci devátého ročníku.

Tato škola se ve školním roce 2011/2012 zapojila do Výzvy EU Peníze školám projektem Pátá dovednost – komunikace. V rámci tohoto projektu se velká část učitelů zapojila do zpracovávání tzv. šablon. Tyto šablony jsem zpracovávala i autorka a to část s názvem Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT pro předmět Psaní na prvním stupni základní školy speciální.

V rámci tohoto projektu jsem zpracovala deset šablon v programu ActivStudio. Tyto šablony se s žáky také testují, tzv. ověřují. To znamená, že se žáky pravidelně chodíme do učebny s interaktivní tabulí, kde se uskutečňuje výuka psaní za pomoci programu ActivStudio.

Mimo tyto šablony si pravidelně zpracovávám v tomto programu i výuku pro tři žáky druhého stupně základní školy speciální. V mé diplomové práci se tedy objeví deset šablon z projektu a jedna šablona, která není do projektu zařazena, ale ve výuce byla použita.

K těmto šablonám rozepíšu metodické pokyny a zhodnotím práci jednotlivých žáků s těmito materiály.

Tyto šablony jsou chystány pro zjednodušení práce učitelů Psaní základních škol speciálních a to zejména proto, že existuje velice málo materiálů pro práci v hodinách psaní, učitelé si sami vytváří pracovní listy kombinací různých materiálů jiných typů škol (zejména písanek pro základní školy a písanek pro základní školy praktické).

Pro účely diplomové práce se ověřování šablon účastnili tyto žáci:

1. O. chlapec v prvním ročníku
2. N. dívka ve druhém ročníku
3. J. chlapec třetího ročníku
4. M. žák šestého ročníku
5. od druhého pololetí je do projektu zařazena i D. z pátého ročníku

Mimo tyto šablony pak pracovali žáci devátého ročníku a to dívka A. a dva chlapci Z. a D.

Všichni žáci této třídy mají střední mentální retardaci, u některých je i kombinace jiných postižení jako jsou epilepsie, zrakové vady či autismus. Pro práci v této třídě je přítomna asistentka pedagoga.

Šablony jsou tvořeny v programu ActivStudio a každou šablonu jsem měla vždy vytištěnou pro každého žáka a také se všichni postupně vystřídali u interaktivní tabule, kde si práci nejprve vyzkoušeli a poté ji vypracovávali na tištěné záznamové archy. (ukázky šablon viz přílohy diplomové práce)

Nyní si popíšeme žáky, kteří šablony ověřovali, všichni jsou žáci, kteří na interaktivní tabuli pracovat smí (jeden žák ZŠ praktické kvůli zrakové vadě na tabuli pracovat nesmí) a zde je jejich krátká anamnéza:

Žák O. má střední mentální retardaci, zrakovou vadu – silnou tupozrakost na pravém oku, šilhavost na obou očích, patlavost, obezitu, špatné držení těla v oblasti beder, dané obezitou, dalším jeho postižením je ADHD a jedním z jeho problému je i velká fixovanost na matku. Žák má kvůli oční vadě silné brýle a v průběhu testování šablon dostal žák od lékaře okluzor, který má matka střídat, každý den má být okluzor na jiném oku.

N. je žačkou romského původu, kdy její rodina je celkově sociálně velice slabá, je samotná dívka mezi sedmi bratry. Rodiče všechny děti zanedbávají, u žákyně není klasická střední mentální retardace, ale jde o střední mentální retardaci způsobenou sociálním prostředím, rodiče se dětem nevěnují (otec je chorobný hráč na výherních hracích automatech, matka je doma s pěti dětmi, tři navštěvují naši školu, oba rodiče navíc holdují ve velké míře alkoholu). Dívka je velice snaživá, ale doma nedoceněná, proto má velice ráda pochvalu. Tato dívka se ve svých devíti letech musí starat o mladší sourozence, je tedy zvyklá pomáhat i spolužákům ve škole. Většinou je na ní poznat, že v noci přebírala povinnosti matky a starala se o nejmenší bratry. Hodně často chodí do školy nevyspaná, často mi připadá, že rodiče nezvládají své rodičovské povinnosti, N. chodí do školy často špinavá, neupravená, bez pomůcek.

J. je devítiletý žák třetího ročníku základní školy speciální, žák má střední mentální retardaci, při porodu byl ožívován, což má u něj velké následky. Jde o žáka droboučké postavy, který má vážnou poruchu řeči, kdy dokáže říci pouze slova jako máma, teta, tata, ne,

loni se ještě pod mým vedením naučil v řečové výchově slova auto a chata. Jinak se dorozumívá posunky. Protože víme, že žák se nikdy nenaučí správně mluvit, jelikož nechodí pravidelně k logopedovi, učím ho znakovat alespoň základní slova, která se nám objevují v básničkách, či písničkách. Dnes umí znakovat členy rodiny, většinu zvířat a to hlavně domácích, ale i některá exotická (žirafa, zebra, lev), některé dopravní prostředky, umí daktylovat písmena, která se učí v psaní a čtení. Tento žák má navíc i zrakovou vadu a to dalekozrakost spojenou se šilhavostí.

O D. toho zatím moc nevíme, je na škole teprve krátce, ale z lékařských zpráv víme o psychických potížích vzniklých odchodem otce od rodiny, dále víme o srdeční vadě, díky níž nesmí cvičit a nesmí být přemáhána i jinak fyzicky. Podle zpráv psycholožky žákyně nezvládá úkony sebeobsluhy, ale to si myslím, že není pravda, protože sebeobsluhu ve škole zvládá bez problémů.

Dalším žákem je M., je to žák šestého ročníku, který má v diagnóze střední mentální retardaci v horním pásmu, je to žák velice šikovný na počty, psaní a pracovní vyučování, ale musí se doma věnovat opakování učiva, často se stává, že do školy chodí nepřipraven, bez domácích úkolů a bez pomůcek. M. trpí obezitou, kdy při 168 centimetrech má 113 kilogramů, kvůli své nadváze byl lékařem vyslán do lázní, odkud ho ale kvůli špatnému chování poslali domů, má výchovné problémy v různých vyučovacích předmětech, ale v psaní, pokud se pracuje na interaktivní tabuli, nemáme jediný problém a dokonce pracuje i na úkolech pro starší žáky a jeho práce je většinou vypracovaná správně.

Dalším žákem této třídy je Z., ten je vychováván ve Vincentinu Šternberk (Poskytovatel sociálních služeb). Jako malé dítě přišel o matku a otec byl kvůli mentálnímu postižení zbaven svéprávnosti, proto Z. vyrůstá od malička v dětských domovech, jeho opatrovníkem je Magistrát města Olomouc. Z. má středně těžkou mentální retardaci, trpí srdeční vadou, má diagnostikovanou patlavost, má lehčí zrakovou vadu, ale brýle odmítá nosit, často mluví o sebevraždě, protože chce jít za maminkou. Jinak jde o žáka, který má rád technické věci, zejména počítače a mobilní telefony, často ale věci směňuje, ale nezná hodnotu směňovaných předmětů. Žák velice rád plní úkoly v pracovní či výtvarné výchově.

D. je žák devátého ročníku, jde o žáka trpícího dětskou mozkovou obrnou, autismem, epilepsiemi, má zrakovou vadu, kdy mu jedno oko chybí, ale není to poznat, jelikož má protézu. Žák má syndrom chobotnice, často se stává, že použije ruku někoho ve svém okolí a ukazuje jí předměty. D. má velice rád technické věci, které kreslí křídou na tabuli, na všech

obrázcích jsou detaily, často se stane, že v hodině odejde zkontrolovat toalety, jestli funguje větrání a podobně, což vcelku narušuje hodinu.

Poslední žákyní ve třídě je A., je to sedmnáctiletá slečna, která je mentálně v pásmu mezi lehkou mentální retardací a středně těžkou retardací. Dívka je epileptik, má autistické rysy, ráda si hraje s panenkami a plyšovými hračkami, ale zároveň se v nepřítomnosti dospělých snaží stylizovat do role dospělých a často rozkazuje svým spolužákům, co mají dělat. Žačka je z rodiny, která se o ni velice dobře stará, rodiče dívku vodí často do společnosti, hodně s ní sportují, ale mají na ni veliké nároky, které není schopna zvládat.

Všechny tyto děti chodí rády pracovat na interaktivní tabuli, práce je pro ně změnou i pro D. a A., kteří mají autismus, či autistické sklony.

Ve třídě je vždy přítomná asistentka pedagoga, která při práci velice pomáhá, předem ví, jaká práce se v dané hodině má zvládnout, někdy dostane část dětí na starost ona sama, dostane pro ně práci. Což je velkou pomocí pro učitele, pokud potřebuje s některou částí žáků probírat nové učivo.

1.3 Cíle praktické části diplomové práce

Cílem praktické části diplomové práce je hodnocení žáků nejen z pohledu učitelky, ale i zhodnocení práce žáků z pohledu věku, stupně postižení a obtížnosti zadané práce. Dalším cílem je příprava didaktických pomůcek pro výuku Psaní na základních školách speciálních, kterých je pro výuku Psaní minimum.

Při analýze produktů činnosti žáků základní školy speciální se ptáme na kvalitu provedení práce, stupeň pozornosti žáka, kvalitu držení psacích potřeb a dále sledujeme vliv přidružených postižení na kvalitu práce žáků.

1.4 Metody sběru dat

Při zjištění výzkumného cíle jsem zvolila metodu analýza produktů činností, tedy analýzu výsledků při „ověřování šablon“ pro výzvu EU peníze školám.

Produkty činnosti jsou pro tuto diplomovou práci záznamové archy šablon a práce žáků u interaktivní tabule. Další z metod použitých při diplomové práci je pozorování žáků při činnosti (v tomto případě pozorování chování žáka při práci, držení psacích potřeb a podobně).

2 Analýza a interpretace výsledků výzkumu

2.1 Šablona číslo jedna: cviky k uvolnění ramenního kloubu

Tato šablona má oficiální název VY_32_INOVACE_1a – Cviky k uvolnění ramenního kloubu. Ukázku šablony najdeme v diplomové práci jak přílohu číslo 1. Při této šabloně se žáci nejprve seznámí, jak pracovat s perem a interaktivní tabulí, zejména se naučili přepínat si nástroje Pero, Zvýrazňovač a Guma a také se učili přepínání barev.

Na začátku hodiny jsme se s žáky pozdravili, během pěti dalších minut jsem žáky seznámila s tím, co bude náplní hodiny, zacvičili jsme si uvolnění:

*„Když já se vytáhnu,
až ke sluníčku dosáhnu.*

*Když já se skrčím,
do výšky skočím.*

*Když já si lehnu,
ani se nehnu.“*

Zdroj:<http://www.predskolaci.cz/?p=1097>

Po protažení jsme začali pracovat. Nejprve si všichni vyzkoušeli přepínání nástrojů, které jsem už zmínila výše, tedy nástroje Pero, Zvýrazňovač, přepínání barev a Guma. Žáci si nacvičili používání nástrojů na volné straně v ActivStudiu.

Poté si na první straně (strana 1 přílohy 1 žáci klikli na klíč, který pomocí zvuku „nastartoval“ formuli. Každý žák si zvolil svou barvu Pera a musel opsat tvar čáry, kterou měli před sebou, pokud tvar správně dodrželi, směli si jako zpětnou vazbu kliknout na formuli vpravo dole, kdy formule vydala zvuk. Tuto práci si zopakovali všichni žáci, jakmile si to žák vyzkoušel, šel stejnou práci vypracovat na předtištěný arch.

Na druhé straně se snažili s nástrojem Výběr posunovat korále tak, aby je „navlékli“ na provázek, po správném zpracování úkoly byla zpětnou vazbou květiny v pravém dolním rohu, po kliknutí na ni se opět ozval zvuk. Do archů si tuto část žáci vypracují formou

malování korálků na nit. Poslední dvě strany jsou pouze omalovánkami, kde si žáci procvičují uvolnění ruky.

Na konci hodiny si se žáky povídáme, co udělali špatně a co naopak dobře, rozdáme si známky, či pochvaly. Protáhneme se při písničky „Čížečku, čížečku, ...“

Šablona si klade za cíl naučit žáky práci na interaktivní tabuli, orientaci na tabuli, orientaci při pohledu záznamový arch – interaktivní tabule.

2.1.1 Ověření šablony jedna

O., žák prvního ročníku měl s nácvičkou psaní na tabuli daleko menší obtíže než se zápisem na arch papíru. O. má zrakovou vadu (tupozrakost spojenou se šilhavostí). Žák měl obtíže se správným držením interaktivního pera a zároveň i s tužkou a pastelkami v lavici. Žák neví, kterou rukou píše, někdy použije pravou, jindy levou ruku, zatím žáka po domluvě s psychologkou a logopedkou necháváme, zda se bude v budoucnu psát pravou či levou rukou. Chlapci musíme neustále připomínat, že se psací náčiní drží jako špetka (pro nácvičku špetkovitého úchopu jsme v pracovním vyučování přesypávali sůl z jedné nádoby do jiné). Pero drží buď nezvykle vysoko, nebo naopak velice nízko, což znamená celou výuku sledovat, zda má psací náčiní správně a chlapce na špatný úchop upozorňovat. Žák zvládl nejlépe část s formulemi, jelikož se mu líbily právě formule a už nechtěl nic jiného a neustále se snažil vrátet se zpět na první stránku šablony.

N., žačka druhého ročníku je velice šikovnou dívkou, která ráda plní zadané úkoly, bohužel před touto vyučovací hodinou delší dobu chyběla a doma nepracovala a neopakovala si zadané úkoly z dřívější, proto měla ruku velice ztuhlou a měla křečovitý úchop psacího náčiní. Psaní nakonec zvládla relativně dobře, ale špatný úchop pera znamenal, že jí nástroj Pero vynechával linie a žákyně se musela v práci vrátet a opravovat svou práci. V papírové podobě však učivo zvládla bez jakýchkoliv problémů. Nejlépe zvládla omalovánky na konci šablony, jen je měla velice barevné, kdy beruška měla fialovou hlavu, zelená tykadla, žluté krovky a modré puntíky, ale z pohledu grafomotoriky byly tahy interaktivním perem přesné a žákyně se snažila nepřetahovat přes linie.

J., žák třetího ročníku má z důvodu dětské mozkové obrny špatný úchop psacího náčiní, respektive myslí na to, aby byl úchop správný, ale pro neohebnost článků prstů nemůže mít

typickou špetku. V ruce má psací náčiní velice lehce uchopené, psací náčiní mu velice často vypadává z ruky, u žáka je důležité častější protahování prstů než u ostatních žáků. Práce na interaktivní tabuli mu nedělá žádné problémy, jelikož jeho tužka je téměř stejné velikosti, jako interaktivní pero. Práce na tabuli byla stoprocentní, vše zvládl bez jakéhokoliv opakování zadání. Práci v lavici zvládl asi na osmdesát procent, dva z archů byly z důvodu zvýšené salivace jako jednoho z průvodních projevů dětské mozkové obrny u daného žáka mokré, ale byly zvládnuté bez problémů.

Posledním žákem, který tuto šablonu ověřoval, byl M, žák šestého ročníku. M. zvládal, na rozdíl od ostatních žáků měl problém s tabulí, dlouho si zvykal na držení pera a na to, jaký přítlak má na interaktivní pero být. Často mu interaktivní pero vynechávalo, žák se musel při práci vracet zpět tam, kde mu pero vynechalo, což jeho práci zdržovalo. Ověřovací archy však zvládl bez jediného problému.

Žákyně pátého ročníku tuto šablonu neověřovala, jelikož nebyla žákyní této školy.

2.2 Šablona číslo dvě: cviky k uvolnění ruky a zápěstí

Název šablony je Cviky k uvolnění ruky a zápěstí. Hodina opět začíná pozdravem, uvolněním a nárysem práce v hodině. Zadání samostatné práce pro žáky druhého stupně ZŠ speciální, na jejich práci bude dohlížet asistentka pedagoga.

Žáci prvního stupně si nejprve zopakují přepínání nástrojů v ActivStudios, opět jde o nástroje: Pero, Zvýrazňovač, Guma a zopakují si přepínání barev, dnes navíc přidají nástroj Vyplnit. Náhledy šablony dvě nalezneme v přílohách k diplomové práci pod číslem příloha číslo 2. Pro další uvolnění použijeme básničku:

*„Foukej, foukej, větříčku,
shod' mi jednu hruštičku.*

*Shod' mi jednu nebo dvě,
budou sladké obě dvě.“*

Zdroj: <http://detsky.blog.cz/rubrika/rikadla-basnicky>

Na první straně šablony (první obrázek přílohy 1) budou žáci psát ovály okolo housenek, motivací jsou obrázky v Dětské ilustrované encyklopedii, kde se housenka musí zakuklit, aby vylétl krásný motýl. Proto si žáci na konci této strany mohou kliknout na motýla, pakliže ovšem udělali ovály okolo housenek správným způsobem.

Druhá strana je zaměřena na t'ukání na plochu, motivací je potřeba nasypání zrní slepici, kohoutovi a kuřeti, pokud mají zvířata dostatek krmení, klikem na slepici nebo kohouta se ozve zvuk, který dané zvíře vydává.

Na třetí straně žáci malují vejce, ovály si už nacvičili na první straně, tentokrát použijí nástroj Pero a nástroj Vyplnit. Po žácích je požadováno namalování alespoň čtyř vajec, ta poté nástrojem Vyplnit obarví. Zpětnou vazbou dobrého splnění úkolu je zvuk slepice.

Poslední stranou je vybarvování kruhů, kdy si žáci sami musí zvolit, jak vybarvit tyto kruhy. Důležité je vědět, který nástroj žák použije, na výběr má tři, tedy Pero, Zvýrazňovač a Vyplnit.

Cílem práce je naučení se práce s interaktivní tabulí, správné držení interaktivního pera, zároveň má šablona za úkol napomoci žáků s uvolňováním ruky a zápěstí.

2.2.1 Ověření šablony dva

Práci na šabloně dvě splnili pouze tři žáci O., N. a J., ostatní žáci byli nepřítomni.

Tato šablona velice zaujala O., jehož rodiče i prarodiče chovají různá domácí zvířata, slepice, kohouta i kuře si pojmenoval a při práci je oslovoval jmény a říkal, „Ferdíčku, musím tě nakrmit, ať jsi velké kohót.“ První cvičení mu moc nešlo, díky jeho úchop interaktivního pera byl neustále špatný, držel pero vysoko a snažil se ho držet v pěsti, opět to znamenalo ho neustále upozorňovat na špatný úchop. Ovály okolo housenek mu vůbec nešly, měl velice tvrdé držení interaktivního pera a díky zhoršenému vidění, kdy od lékaře dostal, kvůli své tupozrakosti, okluzor a teprve si zvykal na přítomnost okluzoru. Druhou část zvládl velice dobře, navíc s tím, že mi u psaní stihl odříkat, jaká různá zvířata zná a jak se jmenují jejich mláďata. Třetí část opět nezvládl, když jsem s ním tuto šablonu opakovala o měsíc později, zvládl ji daleko lépe, jelikož už byl zvyklý na okluzor, ten mu dnes nečiní žádné problémy. Čtvrtou část práce vynechal, jelikož byl velice unavený. Nechala jsem ho tedy s asistentkou, která se s ním prošla po budově školy.

N. zvládla tuto šablonu velice dobře, k první části si pobrukovala píseň, kterou jsme se se staršími žáky učili v hodinách hudební výchovy. Šlo o známou píseň Dády Patrasové: Chytila jsem na pasece žížalu. Po motivaci s knihou chtěla i další hodinu „kuklit“ housenky, aby z nich byli krásní motýli, proto jsem v hodinách předmětu Člověk a jeho svět N. pouštěla záznam přerodu housenky na motýla. Ťukání na plochu zvládla také bez jediného problému, jediný problém byla vejce, která měla psát na třetí straně, neměla správně dotažené linie, proto jí nástroj Vyplnit vždy vyplnil celou plochu zvolenou barvou. Překvapila mě, když v poslední části zvolila pro vybarvení kruhů nástroj Vyplnit, použitím nástroje zjistila, jak si může sama ulehčit pro příště práci.

Posledním, kdo tuto šablonu ověřoval, byl J. Jelikož ráno navštívil lékaře, byl velice unavený a tato práce mu činila problémy. Každá maličkost ho vyrušila z práce, byl podrážděný a neudržel pozornost. Práce nebyla odvedena v kvalitě, v jaké práci zvládá obvykle, měl špatný úchop a občas chytil interaktivní pero do levé ruky, přesto, že je pravák. Práce na tabuli byla však lepší než práce do záznamového archu. Nebyl schopný se soustředit a neustále dělal v práci chyby. Musela jsem ho tedy poslat také s asistentkou, aby se trochu odreagoval.

Na konci hodiny jsme se žáky probrali, co bylo špatně, N. se pochválila, řekla mi, že se snažila a že by za svou práci chtěla jedničku. Dokonce mi řekla, co všechno udělali její spolužáci špatně a že je to naučí.

2.3 Šablona číslo tři: Cviky k uvolnění ruky

Šablona VY_32_INOVACE_3a je zaměřena na uvolnění ruky, žáci mají za úkol psát různě volená klubička, i šablonu číslo tři nalezneme v příloze a to jako přílohu číslo 3. Nejprve si se žáky musíme zopakovat přepínání nástrojů jak v prvních dvou šablonách. Pak začneme vypracovávat šablonu, kdy začneme známou lidovou písničkou: „Kočka leze dírou,..."

První část je zaměřena na psaní různě velkých klubiček, kdy mají na ploše několik kruhů s bodem uprostřed, žáci začínají u vnitřního bodu a snaží se točit klubička tak, aby skončili na okraji kruhu. Používají nástroj Pero a mění si barvy Pera.

Ve druhé části se žáci snaží psát klubka na řádky, nacvičí si to vždy na začátku řádku, kde mají kruhy stejné jako na první straně. Snaží se o udržení klubek v řádcích, snaha nepřetahovat přes zadané linie.

Poslední část je zaměřena na práci s nástrojem Zvýrazňovač, žáci píšou klubička vždy od kraje do středu klubička a motají směrem podle šipek, zvládnou-li tuto práci, mohou si vybarvit kotě a klubičko.

Cílem třetí šablony je uvolňování ruky pro práci v budoucnu, žáci si uvolňují zejména zápěstí a to pomocí kroužení rukou.

2.3.1 Ověření šablony tři

Práci zvládl nejlépe M., protože je žákem šestého ročníku, většina uvolňovacích a grafomotorických cviků je pro něj jednoduchá, práci má hotovou rychle a většinou přesně, naučil se správný přítlak a sklon interaktivního pera, perfektně ovládá přepínání nástrojů a barev, sám se naučil přepínat si tloušťku Pera a Zvýrazňovače, má zájem naučit se pracovat co nejlépe s touto tabulí. Proto dnes v jiných vyučovacích hodinách používáme motivaci slib, že může další hodinu psaní opět absolvovat na interaktivní tabuli. Tabule má pro výuku tohoto žáka jediné negativum a to: žák nechce v přítomnosti tabule pracovat do záznamových archů.

O. byl při práci velice unavený, po rozhovoru s matkou bylo zjištěno, že žáka velice přetěžuje, místo nutí ho každé odpoledne až dvě hodiny psát a číst, což je na něj moc a ovlivňuje to pak jeho výsledky ve vzdělávání. Chlapec je nesoustředěný, každá maličkost ho vyruší, je negativistický na ostatní spolužáky, je unavený. Práci nezvládl, neustále se rozptyloval různými podněty, nevěděl, kde si přepne nástroje ActivStudia. Interaktivní pero neustále držel špatně a tato šablona se mi jevila velice těžká pro tohoto žáka, tištěné šablony nebyl schopen vůbec vypracovat, celé počmáral a nechtěl pracovat, chvílemi při hodině usínal.

N., její práce byla opět na velice dobré úrovni a pochopila vše, co dostala za úkol, snažila se, aby její práce byla co nejlepší, protože má velice ráda pochvalu. Jediná má výtka vůči její práci byla barevnost omalovánky kotěte, kdy kotě bylo růžové s fialovými proužky a žlutou hlavou.

J. při práci se velice snažil, opět jsem hlídala jeho úchop interaktivního pera, ale po chvíli si správnost úchopu hlídal sám, uměl přepínat nástroje bez problémů, nechal si poradit od N., pokud náhodou něco neuměl. Vždy, než začal pracovat s určitou barvou, si tuto barvu vyzkoušel na okraji tabule, aby věděl, zda na barvu klikl dobře a bude mít na práci správnou barvu.

2.4 Šablona čtyři: Návčik horního oblouku a lehkého posunu ruky

Návčik horního oblouku je vlastně do budoucna návčikem pro psaní písmen n, m, p, h, v. Žáci se učí psát horní oblouk a při tom posun ruky nejprve zleva doprava a poté i zprava doleva. Ukázky šablony jsou k diplomové práci přiloženy jako příloha číslo 4. Motivačním prvkem je básnička:

*„Žabák si hrál na hasiče,
žízeň vodou hasil v břiše.*

*Žáby, báby, žbluňky, kuňky,
Žabák vypil čtyři tůňky.“*

(Holas, str. 29)

Při říkání básničky se s žáky snažíme znakovat základní znaky, které známe z Řečové výchovy (žák J. nemluví a se všemi se domlouvá posunky, proto se v řečové výchově učíme i s ostatními žáky alespoň základní znaky, které mohou použít i při práci v jiných vyučovacích hodinách). Znakování je zároveň procvičením rukou před prací.

Na první straně šablony máme obrázky žab, ty se objevují v básničce, žáci nejprve obtahují horní oblouky výše na stránce a to zleva doprava a pak píší sami bez obtahování zprava doleva. Zpětnou vazbou po splnění zadaného úkolu je kliknutí na žabu vpravo dole, která začne kuňkat.

Další strana je zaměřena na psaní horního oblouku do řádků, snaží se dodržet linie, nepřetahovat a úkolem je zvolit i stejnou barvu, jakou mají na začátku řádků. Důležité je dodržení velikosti oblouků, snaha nepřetahovat přes řádky. Zpětnou vazbou je zvuk lidského aplaudování po kliknutí na leknín.

Na třetí straně šablony se žáci budou snažit dokreslit květiny, jde o použití oblouků v praxi, na této straně mají pouze různobarevné body, doděláním oblouků k bodům si vytvoří květiny, ty si mohou nakonec vybarvit. Zpětnou vazbu nám zde dává princezna, která se po kliknutí začne smát. Při barvení květin pozorujeme, jaký nástroj pro barvení žák využil, na výběr má opět ze tří a to Pero, Zvýrazňovač a Vyplnit.

Čtvrtým úkolem je vybarvení obrázku záby. Při práci sledujeme správné úchopy interaktivního pera a následně i psacích potřeb žáků, dále sledujeme správný náklon záznamových archů a správné sezení v lavici při psaní. Sledujeme i ochotu a snahu žáků při práci na šabloně. Důležitým prvkem je pak kontrola volení nástrojů, roztřesenost, či přesnost linií, orientaci na stránce i na záznamovém archu a sledování, zda žáci píšou správným směrem, tedy zleva doprava.

Žáci se mají naučit orientaci na interaktivní tabuli, práci s ní a také se učí psaní horních oblouků.

2.4.1 Ověření šablony čtyři

Žák O. nezvládl orientaci na stránce, neustále se zastavoval, jeho práce nebyla plynulá, nezvládal přepínání barev ani jiných pracovních nástrojů v programu ActivStudio. Měl špatný úchop jak interaktivního pera, tak psacího náčiní, kterým psal do záznamových archů, tedy špatné držení tužky a pastelek. Jeho úchop byl křečovitý, měl silný přitlak jak na tabuli, tak do záznamového archu, neustále v hodině mluvil o tom, že má doma papouška a proto se plně nevěnoval práci v hodině. Jeho psaní bylo roztřesené, nedodržoval zadané linie. Nebyl schopen pochopit, co se má dělat na straně tři (malování květin). Stranu tři pouze čmáral a tvrdil, že to jsou květiny, stranu čtyři odmítl vypracovat.

N. splnila práci skvěle, měla správný úchop jak interaktivního pera, tak psacích potřeb v lavici, snažila se, její práce byla přesná, rychlá a bez větších chyb. Nejvíce ji zaujalo kreslení květin, tuto stránku poté dostala k vypracování i za domácí úkol. Po předchozích zkušenostech z předešlých hodin u interaktivní tabule se snažila květiny malovat tak, aby mohla bez problémů použít na vybarvení oblouků nástroj Vyplnit, přesně dotahovala oblouky k zadaným bodům, práce jí šla velice rychle a velice ji bavila. Obrázek záby stihla na tabuli, ale do záznamových archů to nestihla, ale sama chtěla pracovat v hodině výtvarné výchovy na tomto obrázku a to jí bylo umožněno.

J. celé ověřování šablony se snažil o správné držení psacích potřeb, sám si držení kontroloval, občas se posunky zeptal, zda interaktivní pero drží správně, za což byl pochválen. Snažil se o přesnou práci. Práce byla sice pomalejší, ale byla přesná, snažil se o dodržování linií, velikostí i šířky oblouků, jen linie byly trošku roztřesené. V hodině nestihl omalovánku žáby na konci šablony, tu si stejně jako N. vypracoval v hodině výtvarné výchovy.

M. měl práci nejrychleji a také precizně splněnou. Při práci stihl kontrolovat i ostatní spolužáky, zda drží správně psací náčiní. Zadanou práci stihl všechnu a po splnění úkolů pomáhal mladším spolužákům s prací. Jako odměnu za svou práci vytvořil spolužákům sám hru do Věcného učení, kdy na prázdné stránky v ActivStudiosu dával obrázky a ty pak překryl nástrojem Reflektor, žáci hledali schované obrázky na stránce. A jelikož šlo o povolání, museli žáci říci, co dané povolání dělá.

2.5 Šablona číslo pět: Nácvik dolního oblouku a lehkého posunu ruky

Před ověřováním šablony si zopakujeme používání nástrojů v programu ActivStudio. Náhled šablony můžeme nalézt v přílohách k diplomové práci a to pod názvem příloha k diplomové práci číslo 5. Poté si řekneme básničku:

Lodě

*„Děda dělá dětem lodě,
děti s nimi chodí k vodě.*

*Dívají se, dívají,
co ty lodě dělají.“*

Zdroj: <http://www.mspastelka.w1.cz>

Básnička je motivací pro práci, jelikož v celé šabloně se objevují lodě.

Na první straně si žáci nástrojem výběr vzali loď a jezdili s ní po předepsané linii, poté si vzali nástroj Pero a několika barvami linii obtáhli. Žáci si při práci měli představit houpání lodí na moři a ve vlnách.

Druhá část byla zaměřena na obtahování předepsaných linií, žáci měli co možná nejpřesněji obtahovat tyto linie, nejprve směrem zleva doprava a poté zprava doleva. Zpětnou vazbou pro tuto část bylo kliknutí na spodní loď, kde byl opět zvuk potlesku.

Třetí část je zaměřena na psaní spodních oblouků do linek, kde žáci musí dodržet velikost oblouků, jejich barvu a nesmí přetahovat přes linky, které na straně jsou. Zpětná vazba je opět potlesk ukrytý v plachetnici.

Posledním úkolem je omalovánka plachetnice, žáci si sami volí barvy a snaží se co možná nejméně přetahovat linie omalovávky.

Cílem šablony je naučit žáky dolní oblouk a lehké posunutí ruky při psaní. Dále také jde o zvládnutí práce na interaktivní tabuli.

2.5.1 Ověření šablony pět

Žák O. zvládl tuto šablonu lépe než šablony předchozí, dával si pozor na držení psacích potřeb, snažil se pracovat na šabloně tak dobře, jak bylo v jeho silách. Nejvíce ho bavilo „houpání“ první plachetnice na velké vlně. Žák má velice rád obrázky dopravních prostředků. Další části šablony byly splněny relativně dobře, jen linie byly trochu roztřesené, ale dodržel velikosti, barvy i vzdálenosti oblouků. Neustále se ale vracel k prvnímu obrázku, kde chtěl plavat s plachetnicí. Díky vracení se nestihl omalovánku plachetnice, kterou si dodělal za domácí úkol, bohužel domácí práce nedopadla vůbec dobře, žák přetahoval linie a část obrázku nebyla vůbec dokončena.

N. dlouho chyběla ve škole a tato absence byla znát na její práci. Její práce byla nepřesná, nesoustředěná, nevěděla, kde se přepínají nástroje, kde si změni barvu Pera, neměla žádné pomůcky do školy, pastelky si půjčovala školní. Linie měla nepřesné, nedotažené, na třetím obrázku neměla správné velikosti oblouků, oblouky postupně zmenšovala, nedodržovala linie. Omalovánku na konci šablony zvládla, ale při malování přetahovala, barvy opět neodpovídaly realitě.

J. si hlídal správný úchop psacích potřeb, správné nastavení záznamových archů i správné sezení. Pracoval s úsměvem, protože stejně jako O. má velice rád dopravní prostředky. Na třetím obrázku se snažil o dodržování velikosti oblouků, což se mu částečně dařilo, jen občas se mu oblouk dostal pod linii, ale jeho práce byla nad očekávání dobrá.

Hodně u něj pomáhá rozcvičení prstů pomocí jednoduchých slov ve znakovém jazyce, jako jsou znaky maminka, kočka, babička, voda, jíst, procházka, ukázání číslic jedna až deset a nakonec znak solit. Navíc výuka psaní je druhou vyučovací hodinu a první vyučovací hodinu mám s dětmi Řečovou výchovu, kde jsme spolu nacvičovali znakový jazyk, takže J. měl ruce připraveny už z první hodiny na psaní.

M. tuto šablonu zvládl opět lépe než ostatní žáci, práci odvedl v různých barvách, všechny oblouky měly stejné velikosti, nikde nepřesahovaly přes linky, práci měl hotovou rychle a bez jediné chybičky.

Od této šablony se ověřování účastnila i žačka D., která přišla na naši školu na konci prvního pololetí, matka nedonesla nic, co by nám pomohlo sestavit učební plány, proto jsme u žákyně asi dva týdny zjišťovali, co vůbec umí, co neumí, spolupráce s rodinou byla a je velice špatná, matka sice žákyni do školy vodí, ale domácí úkoly s ní nedělá, neučí se s ní doma, žákyně často nemá pomůcky do výuky. Tato šablona se ověřovala hned první den, kdy žákyně přišla do školy. Bohužel mi jakoukoli spolupráci na ověřování odmítla a jediné, co zvládla, bylo to, že všechny ověřovací archy pouze počmárala a hodila na zem. K tabuli odmítla jít úplně s tím, že se bojí a nebude to dělat.

2.6 Nácvik psacího písmene O, o

Šablona číslo šest (viz příloha číslo 6) je určena žákům od druhého ročníku základní školy speciální, ale zkusit to mohou i žáci mladší. Než šablonu začneme ověřovat, zopakujeme si básničku pro písmeno O, kterou se žáci učili v Řečové výchově:

„Oči, oči, očka,

Olgu honí kočka,

Ondřeje zas ovce

Od Hlohovce z kopce,

Otu žene zajíc,

Okousal mu krajíc.“

(Holas, str. 19)

Některá slova básničky společně se žáky znakoveme, znakování nám pomůže i s rozcvičením ruky před psaním. Před úplným začátkem psaní si žáci znovu opakují přepínání jednotlivých nástrojů ActivStudia.

Na první straně šablony žáci chodí k tabuli a spojovali obrázky, které začínají písmenem „o“, ke všem čtyřem písmenům „o“, které na tabuli jsou. Od každého obrázku tedy vedly čtyři čáry ke čtyřem písmenům „o“.

Druhá strana byla připravena k obtahování psacích písmen „o“ různými barvami, různými tloušťkami nástroje Pero. Zpětnou vazbou na této straně byl zvuk, který se spustil po kliknutí na opičku vpravo dole.

Třetí strana byla určena pro nácvik psaní písmene „o“, kde byla písmena ve třech různých velikostech a barvách, opět žáci měli zpětnou vazbu, jen museli sami zjistit, kam mají kliknout, aby se zvuk potlesku ozval.

Čtvrtá strana byla opět omalovánkou, tentokrát šlo o opici, kdy si žáci fixovali „o“ ve slově opice. Úkolem šablony je nacvičit se žáky psaní písmene o, které se bude v následujících hodinách prohlubovat, zejména psaním slabik s písmenem o.

2.6.1 Ověření šablony šest

O. by tuto šablonu ještě neměl zpracovávat, jelikož v jeho učebním plánu pro první ročník není nácvik písmene „o“, ale chtěl zkusit psát své písmenko ze jména, proto s námi pracoval. Spojování písmen se slovy zvládl s dopomocí ostatních spolužáků, kteří mu sami od sebe začali pomáhat, zejména M. mu velice pomohl. Obtahování písmen mu šlo také ještě dobře, pracoval pomalu, ale snažil se o přesnost provedení práce, snažil se měnit si barvy a zkoušel sám vymýšlet slova začínající na „o“. Samostatné psaní „o“ nezvládal, respektive zvládl to pouze s dopomocí, kdy jsem mu já nebo asistentka vedla ruku, na tabuli to pro něj bylo z důvodu zrakové vady jednodušší než v záznamovém archu. Opici na konci si pak vybarvil bez přetahování.

N. práci vcelku dobře zvládla, snažila se o přesnost, ta se jí dařila na stránkách jedna, dvě a čtyři. Tyto strany zvládla bez jediné chybičky, při psaní zvládla vymýšlet další slova začínající na „o“, někdy ale na „o“ slova vůbec nezačínala. Při vybarvování omalovánky se

snažila odříkat básničku, kterou jsme si na začátku hodiny zopakovali. Návčik psaní „o“ nezvládla, nebyla schopna zvládnout smyčku a písmena různým způsobem komolila.

J. práci nezvládl, problémem byla hlavně již zmiňovaná smyčka na písmeni a jeho špatný úchop psacích potřeb. Během celé práce jsem J. musela kontrolovat, aby měl správný úchop interaktivního pera i psacích potřeb v lavici. Nešlo mu ani spojování písmen s obrázky, linie byly roztřesené, nepřesné, měl problém spojit písmeno s obrázkem, různě přetahoval a nedotahoval linie, nespojil obrázek ke všem písmenům „o“. Obtahování písmen mu dělalo také problém, neudržel interaktivní pero na linii písmene, různě přetahoval a díky špatnému držení interaktivního pera mu pero vynechávalo linii, musel se tedy vracet tam, kde mu pero vynechalo a napojení čáry mu dělalo velké obtíže. Návčik psaní písmen nezvládl, nedokázal napsat smyčku, nebyl schopen udržet se s psáním na lince.

Žák M. práci zvládl bez chyb, písmeno už umí z předchozích let, proto dostal práci navíc, zkoušel psát slova, která mu ostatní žáci diktovali jako slova začínající písmenem „o“. Psaní těchto slov mu už činilo trochu potíže.

D. opět přišla do školy nepřipravená, bez pomůcek, odmítala pracovat, nechtěla jí k tabuli, nechtěla vymýšlet slova, odmítala psát s tím, že to neumí a nikdy to nedělala, proto to dělat nebude ani tady. Nakonec se ale nechala přemluvit, motivací u ní je zapůjčení kočárku s panenkou na přestávku z družiny. Alespoň práci do záznamových archů splnila, po její práci bylo jasné, že písmeno už někdy v minulosti psala, jelikož práci odvedla relativně správně se správným držením tužky, se správným přítlakem a psaní na třetí straně bylo téměř bez chybiček, nepřetahovala přes linky, snažila se dodržovat velikosti písmen, jaké byly na předloze.

2.7 Šablona číslo sedm: Psaní velkého tiskacího M

Psaní velkého tiskacího M (viz příloha číslo 7) je pro většinu ověřujících žáků pouze opakováním učiva z předešlých let, proto bylo očekáváno, že žáci nebudou mít s učivem problém. Před ověřováním jsme si opět řekli básničku a to básničku ze strany 17 v knížce Abeceda od Miloše Holase:

*„Malujeme malovánky,
modrou barvou nebe.*

*Modrou nebe – nejkrásnější,
maminko, jen tebe.“*

(Holas, str. 17)

Na první straně žáci kroužkovali všechna slova, která si mysleli, že začínají na M, m. všechna slova museli odříkat, za úkol měli ještě vymyslet další slova začínající M, m. Slova mléko, myš, motýl, měsíc, mobil, meloun, máslo, most, maminka, město, moře a podobně jsme znakovali, aby si žáci protáhli prsty.

Druhá strana byla přichystána pro obtahování písmene M, žáci si různými barvami obtahují písmeno nejprve na tabuli, poté v záznamovém archu. Kdo z žáků zvládl, mohl na okraj strany namalovat nějaký obrázek začínající m.

Třetí strana je zaměřena na psaní písmene M v řádku. Žáci musí dodržet správnou velikost písma a musí zvolit i správnou barvu písma.

Na čtvrté straně je pro žáky omalovánka motýla se zpětnou vazbou – zvukem po kliknutí na modrého motýla.

Pro psaní velkého tiskacího písmene M využijeme znalostí psaní vertikálních čar a psaní krátkých šikmých čar. Cílem je naučit žáky psaní písmene M.

Cílem této šablony je nacvičení psaní velkého tiskacího M, které je propojením psaní v jiných šablonách a to v šabloně deset, devět a osm.

2.7.1 Ověření šablony sedm

Pro žáka O. bylo psaní velkého tiskacího M novým učivem, při práci se velice snažil, na první straně sice místo kroužkování obrázků tyto obrázky začmáral nástrojem Zvýrazňovač, ale správně slova určoval. S obtahováním písmen na druhé straně měl trochu potíže, jelikož písmena pro něj byla na tabuli příliš velká a kvůli tupozrakosti a šilhání mu práce trvala velice dlouho a nebyla přesná, psaní písmene v menším formátu mu nečinilo

takové problémy jako velká písmena, přesto bylo písmo nepřesné a převrácené, písmo neustále převracel zrcadlově podle osy x. Netuším, zda je to způsobeno jeho zrakovou vadou nebo vadou nějakého přenosu informace. Omalovánku zvládl bez jediného problému. Psaní do záznamového archu bylo lepší než na tabuli.

N. zvládla psaní velkého tiskacího M bez problému, pro ni šlo o opakování učiva loňského školního roku. Kroužkování obrázků jí šlo perfektně, sama vymyslela ještě asi pět dalších slov začínajících písmenem „m“. Druhou stranu šablony zvládla bez jakékoli pomoci, na stranu také namalovala dva obrázky a to mrak a míč. Psaní velkého tiskacího M zvládla perfektně, snažila se dodržovat správně linie, velikosti i barvy písmen. Její práci hodnotím jako nejlepší ve třídě.

Žák J. tentokrát práci zvládal sám a bez pomoci učitelky i asistentky. Nejprve správně označoval obrázky začínající písmenem M, sám mi ukázal znaky pro další slova a to pro slova maminka, míč, mám a mýt si ruce. Stranu dvě zvládl také dobře, když měl namalovat obrázek, moc se mu to nepovedlo, chtěl namalovat motýla, který je na něj příliš složitý na malování, tak zkusil aspoň měsíc, ten maloval žlutým zvýrazňovačem. Při psaní velkého tiskacího M na řádky nezvládl, písmena psal přes linky, ale písmena měla tvar velkého tiskacího M. Vybarvení omalovánky bylo zvládnuto dobře.

D. tentokrát sama pracovala i u tabule, kroužkování písmen zvládla, ale nová slova nevymslela, a když nějaké slovo řekla, nezačínalo písmenem m. Obtahování písmen zvládla dobře, bez přetahování, nakreslení obrázku jí nešlo, místo obrázku slova začínajícího na písmeno m nakreslila obrázek, který měl být kočkou. Nešlo tedy ani o slovo na m, ale ani obrázek se jí moc nepodařil, nikdo jsme v něm kočku určitě nepoznali. Psaní velkých tiskacích M do řádků jí vcelku šlo, měla snahu úkol splnit a na její práci bylo vidět, že někdy v minulosti písmeno psala. Omalovánku vybarvila pouze na tabuli, do záznamových archů nepracovala.

M. opět zvládal práci bez jediného problému, a protože měl práci rychle hotovou, dostal za úkol opět psaní slov, tentokrát začínajících na m, tato slova psal tiskacími písmeny a nějaké chyby se v psaní objevili, ale chyby byly typu přehazování hlásek s, z, m, n či p, d, b. Dalším jeho úkolem byly obrázky slov začínající na m, maloval motýla, maso a mléko.

2.8 Šablona číslo osm: Návuk psaní krátkých rovných čar

Šablona osm je založena na návuku psaní krátkých čar (viz příloha číslo 8), žáci mají nejprve za úkol najít ve třídě, cestou do třídy s interaktivní tabulí a na chodbách hledat různé rovné čary. Se žáky si zopakujeme básničku:

*„Když já se vytáhnu,
až ke sluníčku dosáhnu.*

*Když já se skrčím,
do výšky skočím.*

*Když já si lehnu,
ani se nehnu.“*

Zdroj: <http://www.predskolaci.cz/?p=1097>

S žáky se snažíme znakovat předměty, které jsou rovné, mají na sobě čary a podobně, tedy pruhované tričko, bílá tabule, poličky ve skříni, lavice.

Prvním úkolem je psaní rovných krátkých čar, motivace je: píšete příčky žebříku a píšete to tak, abyste po žebříku mohli lézt a nespadli, když bude příčka nakřivo, můžete spadnout. Zpětná vazba je klik na obrázek žebříku, kde je zvuk potlesku.

Druhým úkolem je kreslení paprsků slunci a vybarvení slunce. Žáci si jedno slunce namalují celé sami.

Třetím úkolem je dokreslení cihel na komín, jde o velice náročný úkol, který budou mít žáci velký problém zvládnout, kliknutí na kominíka jim dá zpětnou vazbu, ale jen pokud udělali úkol dobře, na volnou stránku pak mají za úkol malovat například žebřík, či okno.

Cílem šablony je procvičení čar, které budeme potřebovat ve vyšších ročnících k návuku různých, zejména pak velkých tiskacích písmen jako je L, Z, F, E, T a podobně.

2.8.1 Ověření šablony osm

O. zvládal první dva úkoly vcelku bez problémů, bavilo ho zejména malování žebříku, kdy neustále musel gumovat křivé, či nedotažené příčky, protože jsem mu tvrdila, že by takto ze žebříku spadl. Žák měl snahu, aby byl žebřík tak, jak má být, při práci říkal, že doma mají jiný žebřík než je na obrázku. Sluníčka domaloval také dobře, jen slunce, které měl namalovat on sám se mu moc nepodařilo. Stavění komínu mu, podle předpokladů, dělalo velké obtíže, nebyl schopný pochopit, co má dělat, s dopomocí ale úkol splnil.

N. úkol první sice splnila, ale některé příčky byly nakřivo, jiné nebyly dotaženy ke krajům, ale správně si přepínala barvy. Druhý úkol byl proveden lépe, malování sluníček ji bavilo a namalovala dvě sluníčka navíc. Třetí úkol jí také činil problémy, sice správně napsala horizontální čáry, ale vertikální čáry nevěděla, jak udělat. Splnila ale i úkol navíc, kdy namalovala okno a stůl.

J. žebříky namaloval správně, střídal barvy, příčky měl správně dotažené a docela rovné. Druhý úkol byl splněn s menšími přetaženími kruhu, ale jinak to zvládl dobře. Třetí úkol byl pro něj velice těžký, musela jsem mu ukazovat, kde má dělat čáry a kterým směrem.

D. opět odmítla pracovat, neměla pomůcky, nepomohla ani motivace, kterou je pro ni kočárek pro panenky. Byla negativistická pro jakoukoli práci v hodině.

M. všechny úkoly splnil perfektně, stavění cihlového komínu zvládl jako jediný z celé třídy. Snažil se dodržovat linie a vertikální čáry dělal tak, aby opravdu připomínaly komín. Na volnou stranu pak namaloval další komín.

2.9 Šablona číslo devět: Nácvik psaní vertikálních čar

Před nácvikem psaní se se žáky protáhneme, k protažení použijeme básničku „*Když já se vytáhnu,*“ Pokračujeme protažením rukou za pomoc znaků znakového jazyka, zejména znaky: počítat, voda, dobrý, auto, vlak, kočka, boty, lidé, jde o znaky, které pomohou s protažením prstů pro psaní. Tato šablona je zaměřena na nácvik psaní vertikálních čar (viz příloha číslo 9).

Na první straně šablony devět mají za úkol nástrojem výběr, postupně interaktivním perem posouvají obrázky po předepsaných liniích nahoru a dolů, každý obrázek mají posunout oběma směry alespoň třikrát. Do záznamového archu píší žáci barevnými pastelkami a snaží se čáry pouze obtahovat, pastelky mají vždy tři. Zpětná vazba po správném provedení práce je zvuk ukrytý v obličejí, je-li práce provedena správně, ozve se potlesk.

Druhá strana je zaměřena na orientaci na straně a na správné spojování stejných bodů, tedy bodů, které mají stejné barvy a jsou ve stejné linii. Žáci si sami volí nástroj, na výběr mají nástroj Pero, či nástroj Zvýrazňovač, barvu nástroje však musí volit stejnou, jakou mají body, které spojují. Na této straně je tedy důležitá orientace na straně a správné určování barev. Zpětnou vazbou je opět zvuk.

Ve třetí části mají žáci za úkol použít nástroj Zvýrazňovač, barvu jakou chtějí, ale musí si sami zvolit tloušťku zvýrazňovače, jakmile mají vše správně přichystané, snaží se orientovat na stránce a tahem interaktivního pera vybarvit „potrubí“ které vede ke sklenici s vodou.

Čtvrtá strana je založena na psaní vertikálních čar, žáci musí dodržet velikosti čar, i jejich vzdálenosti od sebe. Pro zjednodušení práce volíme jako motivaci ukázkou písničky „*Jede, jede mašinka, ...*“, kterou žáci znají z hodin hudební výchovy.

Cílem šablony je ovládnutí psaní vertikálních čar, které jsou důležité pro další psaní, zejména pro psaní velkých tiskacích písmen jako je M, L, N, P, B, D a podobně.

2.9.1 Ověření šablony devět

Šablonu devět ověřovalo pět žáků a to O. – první ročník, N. – druhý ročník, J. – třetí ročník, M. – šestý ročník a A. – devátý ročník.

Šablonu musela ověřovat i žákyně devátého ročníku a to zejména proto, že její písmo se začínalo stávat nepřesným, psala neúhledně, písmena měla velice blízko sebe a někdy se písmena překrývala. Proto s námi absolvovala šablonu devět, cílem bylo, aby si zapamatovala, že nesmí mít linie tak blízko sebe. Práci nezvládla, nezvládala dodržování mezer, vše měla příliš blízko sebe a její linie na interaktivní tabuli byly roztřesené, neustále držela špatně interaktivní pero, proto jí pero často vynechávalo linie, žačka se musela v psaní vracet.

O. práci zvládl velice dobře, sám si přepínal nástroje, i barvy nástrojů. První část mu šla velice dobře, bavilo ho posouvání obrázků po liniích, tažení s obrázkem provedl však víckrát, než měl, protože se mu velice líbilo tažení s obrázkem, druhou část měl také správně splněnou, snažil se o spojování bodů a snažil se mít stejnou barvu, jaká byla na bodech, které spojoval, jen měly trochu jiný odstín. Při třetí část nezvládl zvolit správnou velikost Zvýrazňovače, ale práci zvládl. V poslední části ho velice bavilo psaní vertikálních čar. Psaní vertikálních čar jsme poté použili i v hodině pracovního vyučování, kdy stavěl ze stavebnice koleje pro vláčky.

N. měla práci odvedenou správně, v první části si správně počítala počet přesunů obrázků, taktéž si to hlídala v záznamových arších. Ve druhé části šablony správně volila barvy, správně spojovala body, snažila se nepřetahovat, linie byly přesné, rovné. Ve třetí části si správně zvolila tloušťku Zvýrazňovače a zvolila modrou barvu, jako barvu vody. Poslední část šablony u ní byla naprosto bez chyby, dokonce si ji sama ztížila tím, že měla vždy tři linie jednou barvou, poté barvu změnila.

J. práci nezvládal, byl opět unavený, při práci se nesoustředil, neměl snahu pracovat, odmítal pomoc spolužáků a byl negativistický. Jeho práce byla nepřesná, linie roztřesené, nedotažené k zadaným bodům, s obrázkem nehýbal podle stanovených linií, ale podle toho, jak sám chtěl. Při druhé části si neměnil barvy Pera a nespojoval body stejné barvy. Třetí část vynechal, s tím, že ho bolí hlava. Nedokončenou práci tedy dostal za domácí úkol.

D. tuto práci neověřovala, v době ověřování šablony ještě nebyla žačkou naší školy.

M. práci odvedl na výbornou, jeho práce byla rychlá, přesná, bez přetahování, se správnými volbami nástrojů, jejich velikostí i barev. Aby mi dokázal, že umí pracovat s interaktivní tabulí, tak při posledním úkolu střídal barvy Pera i jeho tloušťku a to s pravidelnou přesností.

2.10 Šablona číslo deset: Návuk psaní krátkých rovných šikmých čar

Šablona číslo deset je zaměřena na návuk psaní krátkých rovných šikmých čar, šablona je „vánočně laděna“ v učebních plánech je tato šablona v adventním období, proto jsou v ní obrázky vánočních stromků, dárků a podobně.

Cílem šablony je orientace žáků na interaktivní tabuli, nácvik krátkých čar, které žáci uplatní v nácviku psaní různých velkých tiskacích písmen a to například písmen M, N, V, Y, K.

Před samotným nácvikem psaní čar si zazpíváme koledu, poté si protáhneme prsty pomocí znakování, použijeme znaky strom, máma, dárek, ryba, jíst, táta, babička, dědeček. Ukázka šablony je přiložena k diplomové práci jak příloha číslo 10.

První strana šablony (příloha číslo 10, strana 1) je připravena pro dokončení vánočních stromků, žáci mají za úkol nastavit si sami nástroj Pero, zejména jeho tloušťku a barvu. Poté se snaží, psaním šikmých rovných čar, dokreslit obrázky vánočních stromků. Při práci kontrolujeme, zda žáci správně nastavují interaktivní pero, sledujeme rychlost psaní, jejich orientaci na tabuli a hlavně jejich úchop interaktivního pera a poté psacích pomůcek v lavici.

Druhá strana (příloha číslo 10, strana 2) je založena na krátkodobé paměti, žáci musí plynule střídat krátké šikmé čáry, vždy jednu zleva dole směrem doprava nahoru, následující čáru zleva nahoře doprava dolů. Sledujeme rychlost, přesnost práce a chybovost. Zároveň také kontrolujeme, zda dítě dodržuje stanovené velikosti čar, také zda žák přetahuje přes linky.

Na třetí straně (příloha 10, strana 3) si žáci vyzkouší, zda jsou schopni nakreslit vánoční stromeček, jde o velice náročný úkol, proto hodnotíme zejména snahu žáků, volbu barev interaktivního pera.

Čtvrtým úkolem (příloha 10, strana 4) je pouze vybarvování obrázku vánočního stromku, sledujeme barevnost, volbu nástroje, dodržení linií.

2.10.1 Ověření šablony deset

Šablonu ověřovalo sedm žáků, tedy celá třída, bez D., žákyně pátého ročníku.

První, kdo šablonu ověřoval, byl O. Jemu se šablona nezdařila, byl velice nesoustředěný, práce ho nebavila, neměl ani v pořádku pomůcky, to vše bylo ale matkou ráno řádně omluveno, protože doma měli havárii vody a chlapec v noci téměř nespál. První část šablony měl sice zpracovanou, ale linie nebyly přesné, čáry nedotahoval, linie nebyly šikmé, ale rovné. Druhou část šablony nezvládl vůbec, nebyl schopen střídat sklony čar, čáry nebyly

rovné, ale byly prohnuté a roztřepané. Přítlak na psací náčiní byl příliš velký, neustále se musel hlídat, zda má správný úchop, pakliže měl správný úchop, držel interaktivní pero ve špatné ruce. Třetí část nezvládl vůbec, místo vánočního stromu maloval pouze baňky a jeho oblíbené kačenky. Třetí úkol nevypracoval s tím, že je velice unavený.

N. zvládla první úkol relativně dobře, u psaní měla správný úchop, hlídala si dodržování linií, správně si volila barvy. Sama si vymyslela střídání světle zelené barvy s tmavě zelenou barvou. Ve druhém úkolu měla jednu chybu, kdy zaměnila posloupnost čar. Třetí úkol pro ni byl náročný, ale snažila se ho zvládnout, jak nejlépe to šlo. V úkolu měla správně zvolenou zelenou barvu a snažila se i o dodržení linií. Poslední úkol splnila bez obtíží.

Pro J. byl zadaný úkol velice náročný, neustále se soustředil na střídání čar, ale nemyslel na držení pomůcek, správné sezení a sklon záznamového archu. První úkol byl splněn jen částečně, snažil se držet linie, ale byly v různých vzdálenostech od sebe, na druhé straně se sice snažil o střídání sklonu čar, ale sklon neměl správný, z jeho psaní vznikly vertikální čáry. Třetí úkol byl velice náročný, proto místo vánočního stromku maloval sluníčka, čtvrtý úkol ho bavil a byl splněn velice dobře.

M. práce pro něj byla jednoduchá, držel správně pomůcky, hlídal si správné sezení, při práci se snažil pomáhat žákům, kterým práce nešla. Vánoční strom si nejprve obtáhl a poté nakreslil velice podobný vedle.

Z. - první dvě části šablony byly vypracovány s velikou přesností a snahou, třetí část byla pomalejší, ale velice se snažil a práci odvedl docela dobře, omalovánka pro něj nebyla žádným problémem.

D., jeho práce byla přesná, zejména proto, že jde o žáka s autismem, který musí mít vždy přesné linie. První a druhou stranu zvládl bez obtíží, jen pod vánoční stromky nakreslil zabalené pračky. Na třetí straně odmítl malovat vánoční strom, ale maloval technické věci z domácnosti, které vždy pomyslně zabalil do mašlí. Všechny obrázky byly malované černou barvou. Omalovánku na poslední straně nevybarvil barevně, ale pouze hnědou barvou.

A. pracovala velice pěkně na práci, snažila se mít vše správně vyhotovené, třetí a čtvrtou stránku si nechala vytisknout ještě jednou, s tím, že to chce jako dárek pro maminku, která má narozeniny, takže A. si práci udělala dvakrát.

2.11 Šablona číslo jedenáct: opakování pro žáky devátého ročníku

Tato šablona není zařazena do projektu EU peníze školám, jde pouze o pracovní listy do výuky Psaní na základní škole speciální v devátém ročníku. Účelem této šablony je seznamování starších žáků třídy ZŠ speciální s interaktivní tabulí, s prací u tabule a dále se seznamovali s programem ActivStudio.

Nácvik práce s tabulí všichni zvládli bez jediného problému, jen D., když si různě přepínal nástroje, které si žáci měli vyzkoušet, zkoušel velice dlouho.

Šablona (příloha číslo 11) je rozdělena do tří pracovních listů. Na první straně žáci opisují předepsané věty. Při psaní kontrolujeme sklon písma, znalost písmen, dodržení velkých písmen na počátku věty, čitelnost a rychlost.

Druhá strana je brána jako nácvik dovednosti psaní jména, adresy a data narození, žáci si sami zvolí, zda budou psát písmem psacím, či tiskacím. Sledujeme, zda žáci ví, co mají do jaké kolonky zapsat, tedy, zda poznají rozdíl mezi jménem a příjmením, zda znají svou adresu bydliště a jestli ví, kdy se narodili. Dále kontrolujeme stejné požadavky, jako na první straně.

Třetí strana je zaměřena na poznávání graficky podobných písmen, jde o grafémy, se kterými mají obtíže při čtení, protože mají podobný tvar a tento tvar zaměňují. Žáci podle zadaných barev podtrhávají písmena a to tak, že písmena B, b podtrhnou červeně, D, d modře a P, p zeleně.

Cílem šablony je nácvik znalostí iniciál žáků, kdy klademe důraz na psaní hlavně jména a příjmení. Dále se pak snažíme docílit opakováním fixování rozdílů mezi uvedenými písmeny.

2.11.1 Ověření šablony jedenáct

Šablonu jedenáct (Příloha číslo 11) ověřovali čtyři žáci a šlo o žáky A., Z. a D z devátého ročníku a dále žák šestého ročníku – M., který se snaží zapojovat do výuky starších žáků a jak je dáno Vzdělávacím programem pomocná škola, je tu možnost žáka učit i jiné učivo než jaké má v učebním plánu.

Žákyně A. první stranu nezvládala psát na tabuli, kdy její písmo bylo velice drobné, čímž nebylo čitelné, linie písmen se překrývaly a písmena splývala v jedno, zapomínala na diakritická znaménka a na začátcích vět měla malá písmena. Druhou stranu tvrdila, že chce psát tiskacím písmem, ale psala psacím, zaměňovala pojmy příjmení a jméno. Svě jméno začala psát malým písmenem. Ve slovech vynechávala písmena, nevěděla své datum narození, když jsme ho z žakovské knížky našli, neuměla ho napsat. Veliký problém jí činilo napsat slovo Šternberk. Při podtrhávání písmen si neustále pletla písmena malé b s malým d. Pomohlo jí, až když jsme řekli, že b má břicho k oknu a d ke dveřím. Spoustu písmen v textu ani neobjevila. Práce v záznamovém archu byla na lepší úrovni než na tabuli.

Z. nezvládl vůbec přepisování vět, věty se mu musely přepsat do psacího písma, pak byl schopen úkol splnit. Druhou část psal tiskacím, své iniciály napsal bez jediné chyby. Třetí část vypracoval správně, jen čtyř písmen si v textu nevšiml.

D. zpracoval šablonu takzvaně po svém, kdy věty z první strany doslova obkresloval na linky, psal malým tiskacím písmem. Stranu dvě psal dvakrát, kdy si jednou napsal jméno velkým tiskacím písmem a hned vedle písmem psacím, totéž udělal i u ostatních položek. Třetí stranu zpracoval tak, že písmena nepodtrhával, ale okolo písmen maloval obdélníčky.

Jako poslední pracoval M., žák šestého ročníku, který rád pracuje na úkolech pro starší spolužáky. M. se velice snažil při práci, první část napsal dobře, jen zapomněl na diakritická znaménka, všechny věty krásně přečetl. Druhou část napsal lépe než jeho starší spolužáci, jedinou chybičkou bylo zrcadlové převrácení písmene S a absence diakritických znamének. Svě iniciály ale psal poprvé, proto měl výsledek perfektní. Třetí část zvládl bez jediné chybičky, dokonce nejrychleji ze všech, kdo na šabloně pracovali.

S prací žáků jsem byla spokojena, protože na interaktivní tabuli pracovali někteří poprvé a snažili se rychle naučit s ní pracovat.

3 Diskuse

Metodou analýza produktů činnosti jsem zjistila, jak žáci pracují, věnují-li se domácímu opakování, jak pracují - jsou-li, či naopak nejsou-li do zbytečně přetěžování. Zda zvládnou náročnější úkoly, než mají školními vzdělávacími programy stanoveny.

Důležitým zjištěním bylo také potvrzení toho, že interaktivní výuka má lepší studijní výsledky, žáci se učí rychleji, práce na interaktivní tabuli je baví a práce s ní má dobré dopady i v jiných předmětech, jako je pracovní a výtvarná výchova a základy výpočetní techniky

Dále je důležitá spolupráce žáků mezi sebou, navzájem si pomáhají a chovají se k sobě kamarádštěji než v běžných vyučovacích hodinách.

Při práci v interaktivní učebně jsem poznávala, jak pracují žáci doma, zda vůbec pracují. Jak se jim rodiče věnují. V konečném hodnocení analýzy produktů činnosti jsem nenarazila na žádné negativní postoje žáků vůči práci, mimo postoje žákyně D., která je negativistická k práci ve všech předmětech. Překvapením byl naopak M., který při práci pomáhal mladším spolužákům a sám ovládal i učivo devátého ročníku, přesto, že je žákem ročníku šestého.

Ověřováním šablon jsme zjistili, že je velmi vhodné používat interaktivní tabuli a šablony tvořené v programu ActivStudio žáky základní školy speciální. Tyto šablony velice zjednodušují práci s těmito žáky, práce na tabuli je pro ně velkým přínosem. Dále bylo ověřováním zpracovaných šablon zjištěno, co je nutné opravit, aby byly šablony použitelné pro daný stupeň základní školy speciální, tedy upravit zejména šablonu osm a deset, kdy v šabloně osm je poslední část pro žáky obtížná. A celá šablona deset je přichystána k přepracování, jelikož pro většinu žáků byla velice obtížná.

Důležitým prvkem šablon jsou obrázky a motivační zvuky, které je také nutné dopracovat tak, aby bylo obsaženo více obrázků, které by žáky zaujaly (tedy pro chlapce více dopravních prostředků, pro dívky více obrázků zvířat a pohádkových bytostí a podobně).

Dále je zapotřebí vypracovat více šablon pro druhý stupeň základní školy speciální, protože ani pro žáky tohoto stupně není dostatek materiálů.

Závěr

Ve své práci jsem se zaměřovala na problematiku žáků základní školy speciální se středně těžkým mentálním postižením. Snažila jsem se o shrnutí nejzákladnějších informací týkajících se těchto žáků a problematikou Psaní na základní škole speciální. Značnou pomoc jsem získala při práci na Základní škole Šternberk Olomoucká 76, kde jsem denně v přímém kontaktu s těmito žáky i v kontaktu s jejich rodiči.

Zajímavou zkušeností pro mě byla nejen práce na výzvě EU peníze školám, ale zejména to byla samotná práce se žáky základní školy speciální, kteří jsou bezprostřední. Ve výuce jsem musela volit co nejjednodušší zadávání práce, vysvětlení k práci nesmí být složité, musí být jasné a přesné, což byl pro mě rozdíl, jelikož jsem mimo tyto žáky také učila žáky devátého ročníku základní školy praktické. Vzhledem k nízkému počtu žáků základní školy speciální je nutné brát výsledky mé diplomové práce za orientační. Pro přesnější výsledky výzkumu by bylo nutné zapojení více žáků a nejen žáků naší školy, ale i žáků jiných škol, kteří mají jiné pedagogické vedení a podobně.

Chci také podotknout, že v naší literatuře nenajdeme dostatek informací o vzdělávání žáků se specifickými vzdělávacími potřebami a to zejména informací pro učitele žáků se střední mentální retardací. Proto považuji za důležité věnovat pozornost i této problematice a snažit se vytvářet didaktické pomůcky i pro pedagogy jiných škol.

Seznam literatury

A - Použitá literatura

- (1) RENOTIÉROVÁ, M., LUDÍKOVÁ, L. 2006. *Speciální pedagogika*. 3. vydání. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 80-244-1475-9.
- (2) TYMICOVÁ, H. 1985. *Nauč mě číst a psát*. Praha : SPN. ISBN 80-04-26186-8
- (3) LOOSEOVÁ, N., PIEKERTO VÁ, N., DIENEROVÁ, G. 2001 *Grafomotorika pro děti předškolního věku*. Praha : Portál. ISBN 80-7178-540-7
- (4) VERECKÁ, N. 2002. *Jak pomáhat dětem při vstupu do školy*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny. ISBN 80-7106-474-2
- (5) LIPNICKÁ, M. 2007. *Rozvoj grafomotoriky a podpora psaní*. Praha : Portál. ISBN 978-80-7367-244-7
- (6) BEDNÁŘOVÁ, J., ŠMARDOVÁ, V. 2006. *Rozvoj grafomotoriky*. Brno : Computer Press. ISBN 80-251-0977-1
- (7) KUBICKÁ, E. 1994. *Metody práce při úpravě poruch učení u dětí druhého ročníku základní školy*. Ostrava : Grafie. ISBN neuvedeno
- (8) VALENTA, M., MÜLLER, O. 2007. *Psychopedie*. Praha : Parta. ISBN 978-80-7320-099-2
- (9) MLČÁKOVÁ, R. 2009. *Grafomotorika a počáteční psaní*. Praha : Grada. ISBN 978-80-247-2630-4
- (10) ŠVARCOVÁ, I. 1997. *Vzdělávací program pomocné školy*. Praha : Septima. ISBN 80-7216-030-3
- (11) HAJTÁŠOVÁ, M. *Učíme se psát*. Kladno : Delta Macek. ISBN 80-86-091-53-8
- (12) VALENTA, M., KREJČÍŘOVÁ, O. 1997. *Psychopedie, kapitoly z didaktiky mentálně retardovaných*. Olomouc : Netopejř. ISBN 80-902057-9-8
- (13) MAŇÁK, J. 1990. *Nárys didaktiky*. Brno : Masarykova univerzita v Brně. ISBN 80-210-3123-9

- (14) HOLAS, M. 1993 *Abeceda*. Praha : SiD a NERo. ISBN 80-901437-0-9
- (15) OPATŘILOVÁ, D. 2005. *Metody práce u jedinců s těžkým postižením a více vadami*. Brno : Masarykova univerzita. ISBN 80-210-3819-5
- (16) PIPEKOVÁ, J. 2006. *Osoby s mentálním postižením ve světle současných edukativních trendů*. Brno : MSD. ISBN 80-86633-40-3
- (17) KOLEKTIV AUTORŮ 2008. *Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání základní škola speciální*. Praha : Tauris. ISBN 978-80-87000-25-0
- (18) ŠUPŠÁKOVÁ, B. 1991. *Svet detskej kresby*. Bratislava : PF UK. ISBN nenalezeno
- (19) OBST, O., KALHOUS, Z. 2009. *Školní didaktika*. Praha : Portál. ISBN 978-80-7367-571-4
- (20) LEPIL, O. 2010 *Teorie a praxe tvorby výukových materiálů*. Olomouc. ISBN 978-80-244-2489-7
- (21) KLEMENT, M. a kol. 2010. *Učebnice interaktivní výuky s využitím multimediální učebny*. Olomouc. ISBN neuvedeno
- (22) HOLOUŠOVÁ, D., KROBOTOVÁ, M. 2005. *Diplomové a závěrečné práce*. 2. vydání. Olomouc : UP. 117 s. ISBN 80-244-1237-3.
- (23) VÁGNEROVÁ, M. 2004. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. Vydání. Praha : Portál. ISBN 80-7178-802-3.

B. Elektronické zdroje

- (24) *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR* [online],
<http://www.msmt.cz>
- (25) *Zákon číslo 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)* [online],
- (26) *ŠVP ZŠ speciální- ZŠ Šternberk Olomoucká 76* [online], 2010
 [cit. 2012-03-28]. Dostupné z : <<http://www.zspraktickastbk.cz/dokumenty.html>>

- (27) *Předškoláci*. [online], 2012 [cit. 2012-03-28]. Dostupné z :
<<http://www.predskolaci.cz/?p=1097>>
- (28) *Mateřská škola Pastelka*. [online], 2012 [cit. 2012-03-28]. Dostupné z :
<<http://www.mspastelka.w1.cz>>
- (29) *Dětský blog*. [online], 2012 [cit. 2012-03-28]. Dostupné z :
<<http://detsky.blog.cz/rubrika/rikadla-basnicky>>

Seznam tabulek

Tabulka č.1: Učební plán pomocné školy.	9
Tabulka č.2: Učební plán prvního stupně na ZŠ speciální.	21

Seznam obrázků

Obrázek č.1: Pero s magnetem pro práci na tabuli ACTIVEBoard (Lepil, str. 19)	29
Obrázek č.2: Panel nástrojů ActivStudia (Lepil, str. 91)	30

Seznam příloh

Příloha č.1: **Šablona číslo jedna** (VY_32_INOVACE_1a)

Příloha č.2: **Šablona číslo dvě** (VY_32_INOVACE_2a)

Příloha č.3: **Šablona číslo tři** (VY_32_INOVACE_3a)

Příloha č.4: **Šablona číslo čtyři** (VY_32_INOVACE_4a)

Příloha č.5: **Šablona číslo pět** (VY_32_INOVACE_5a)

Příloha č.6: **Šablona číslo šest** (VY_32_INOVACE_6a)

Příloha č.7: **Šablona číslo sedm** (VY_32_INOVACE_7a)

Příloha č.8: **Šablona číslo osm** (VY_32_INOVACE_8a)

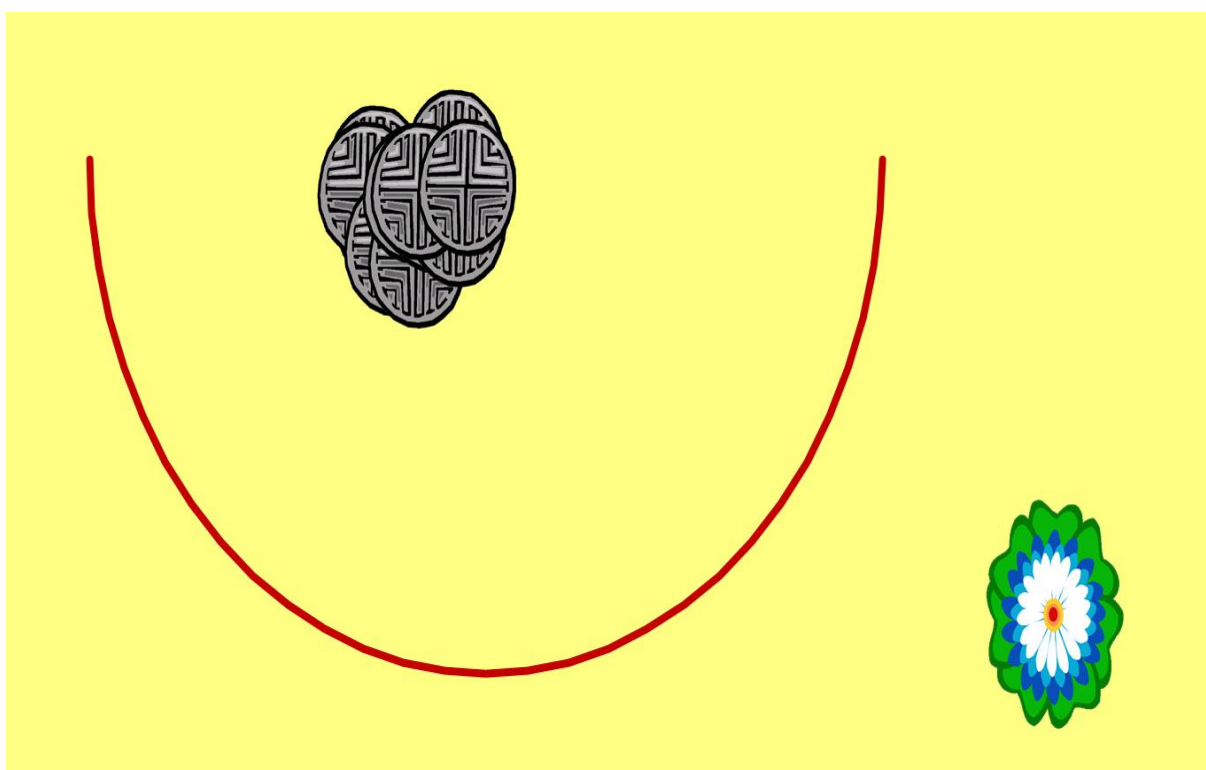
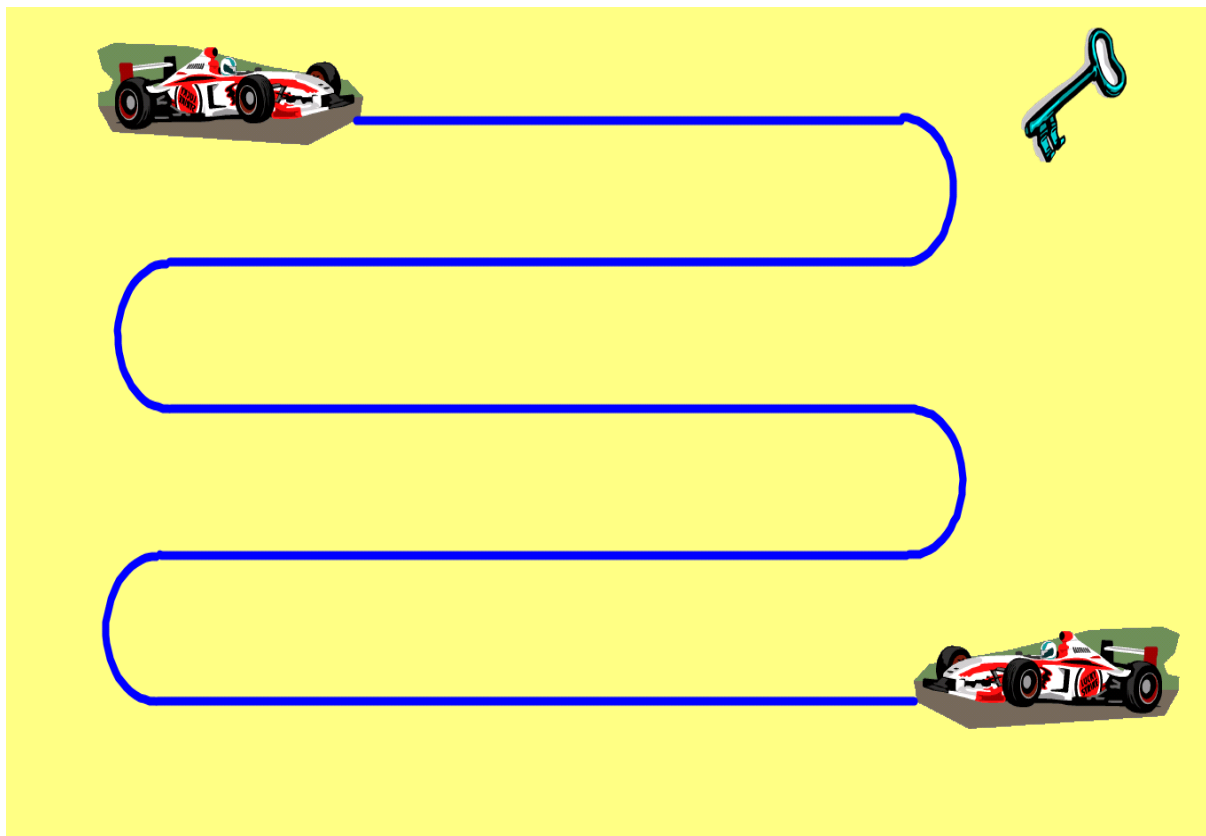
Příloha č.9: **Šablona číslo devět** (VY_32_INOVACE_9a)

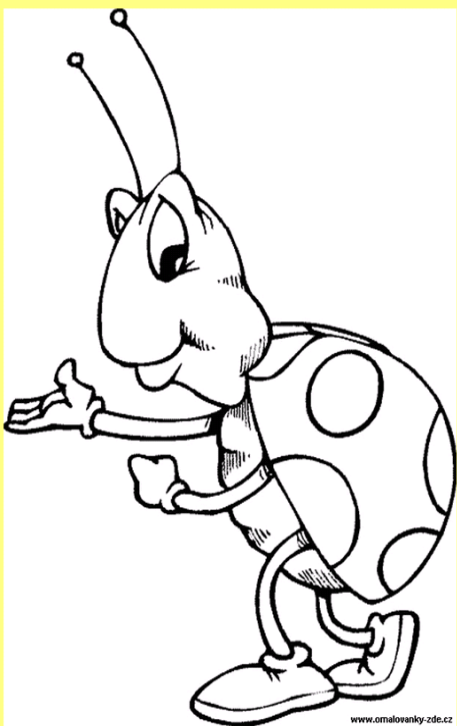
Příloha č.10: **Šablona číslo deset** (VY_32_INOVACE_10a)

Příloha č.11: **Šablona pro druhý stupeň ZŠ speciální**

Přílohy

Příloha č.1: Šablona číslo jedna (VY_32_INOVACE_1a)

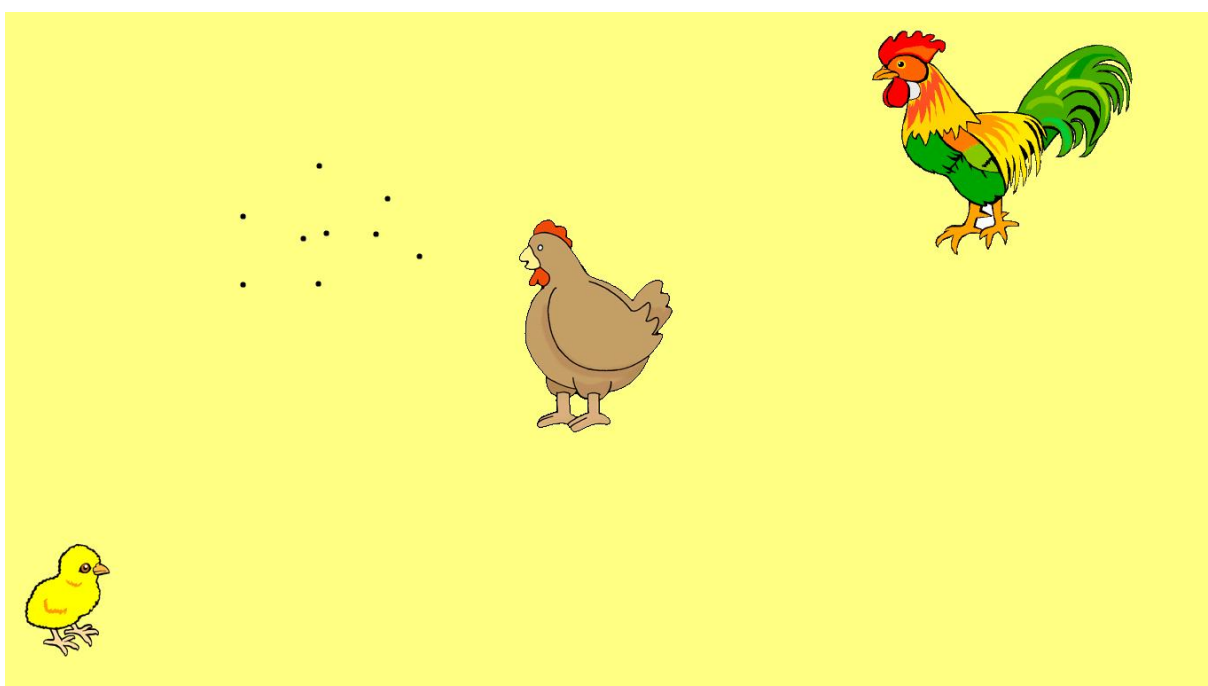
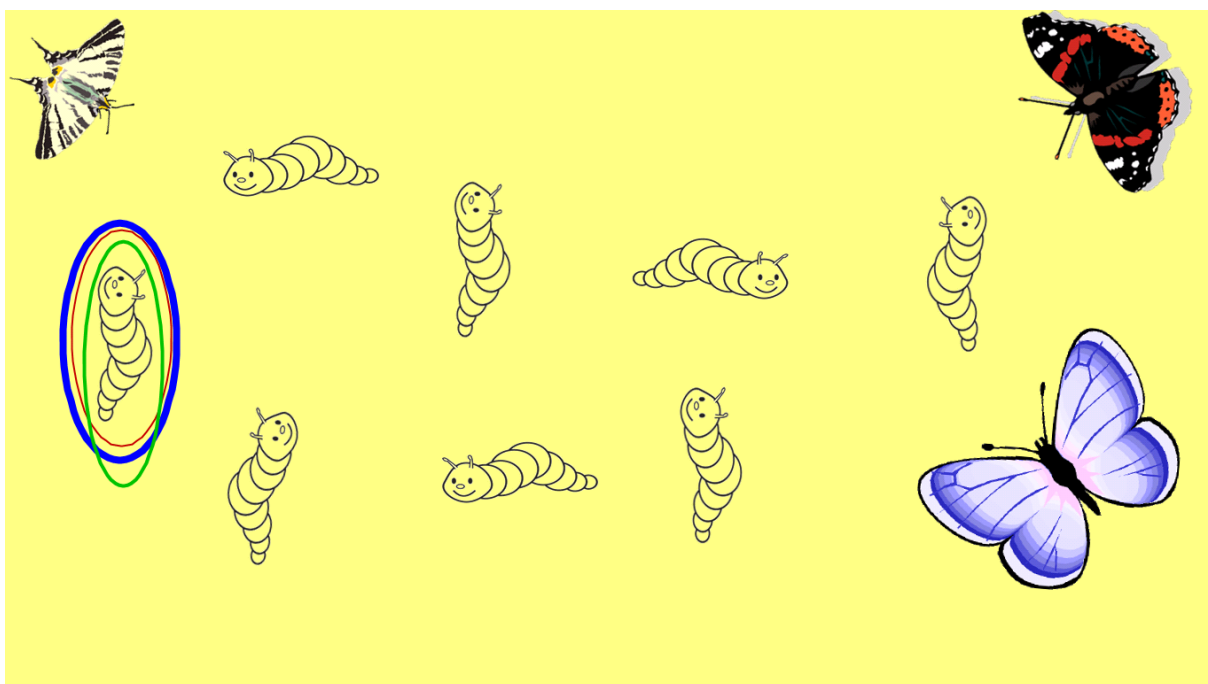

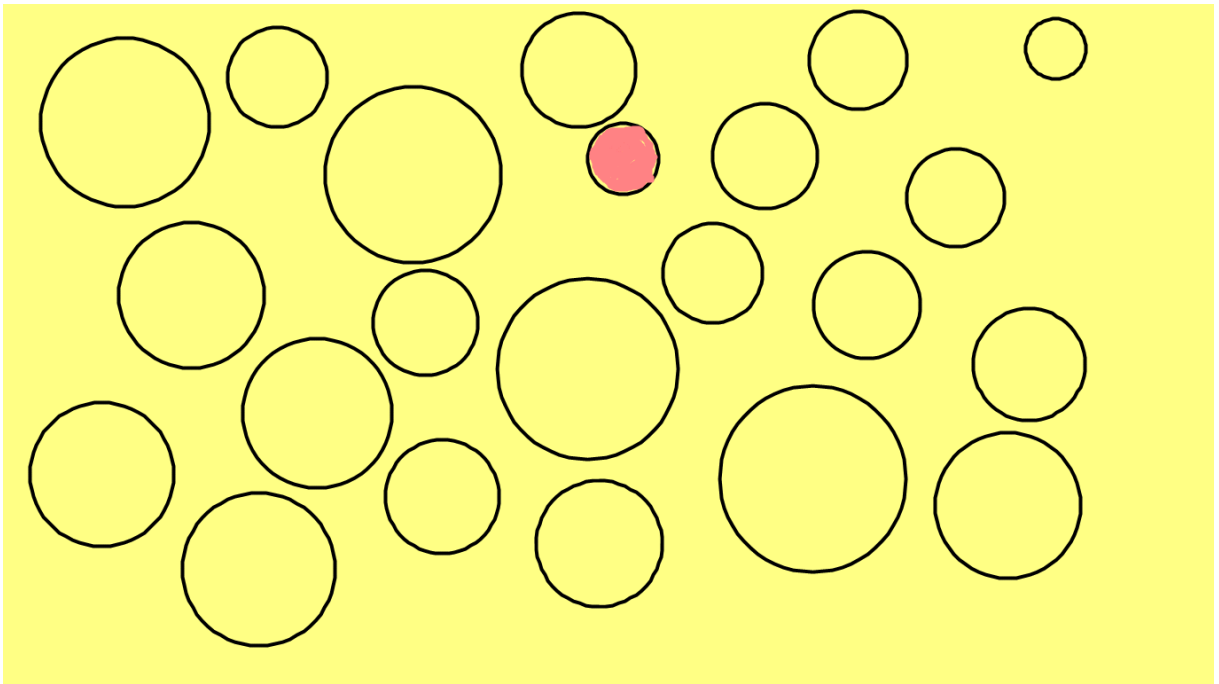
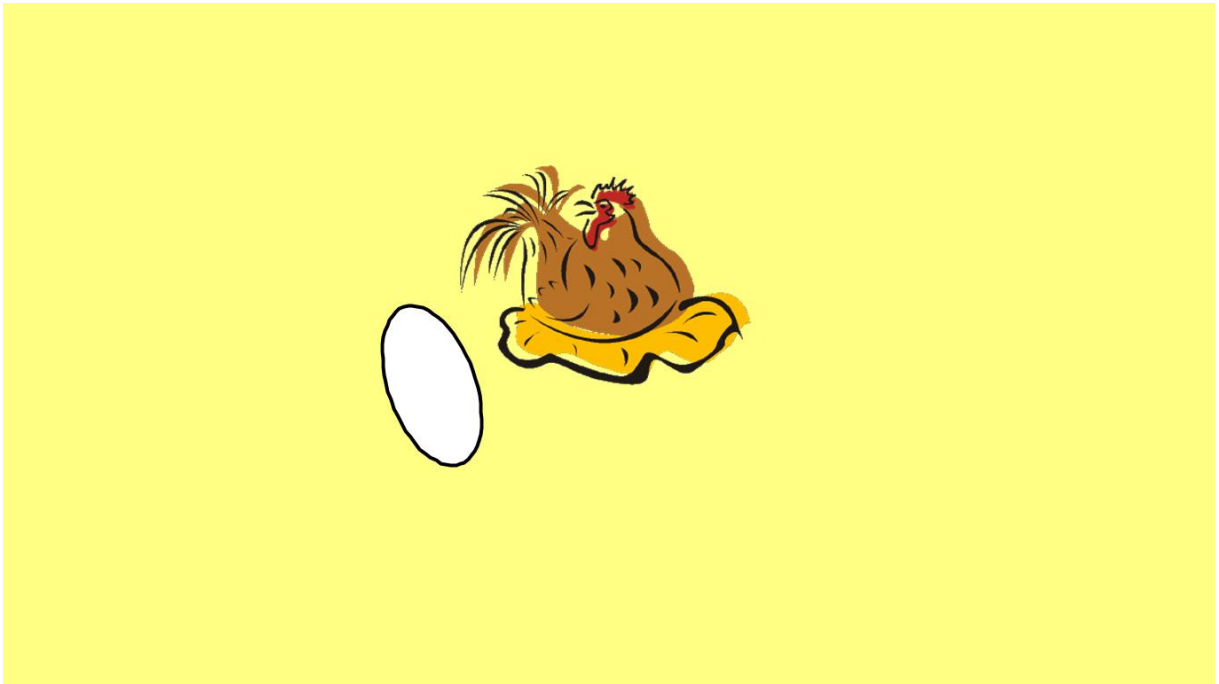

www.omalovanky-zde.cz

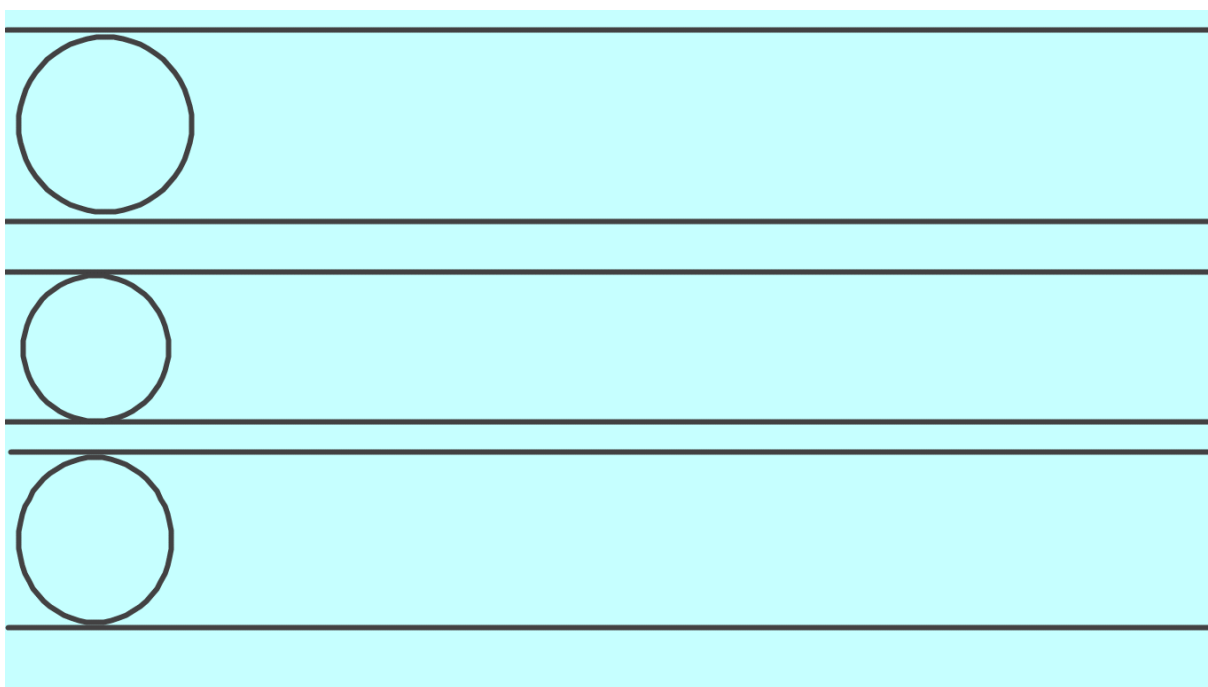
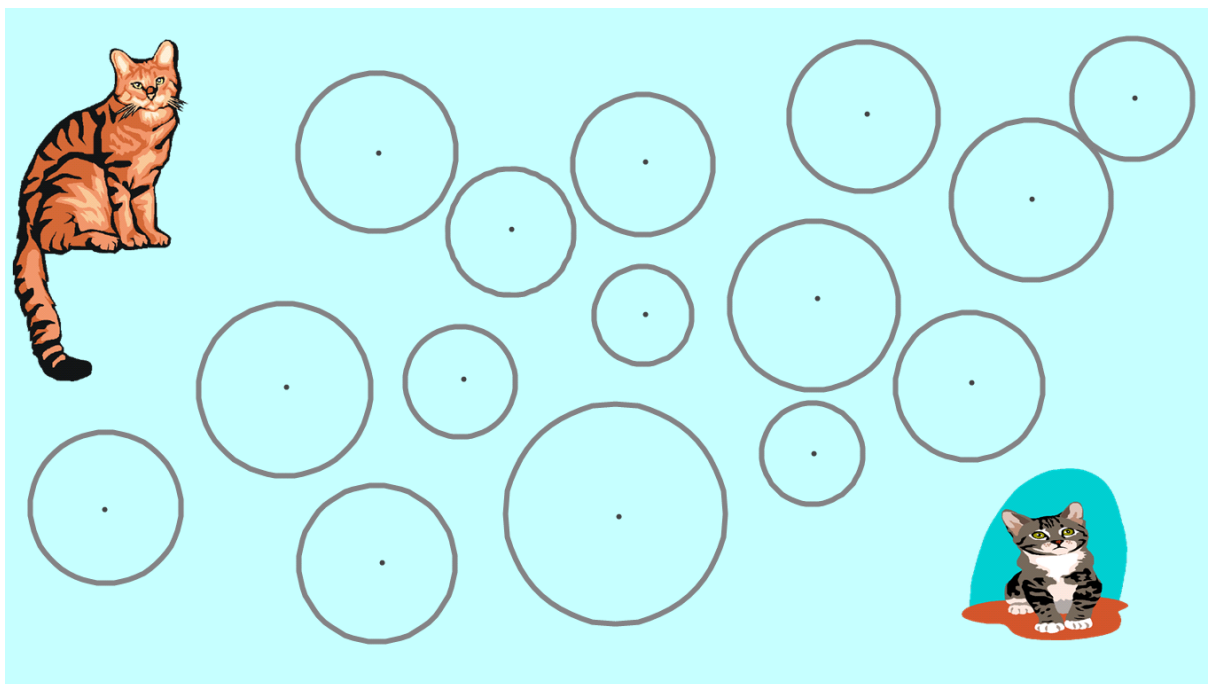

Příloha č.2: Šablona číslo dvě (VY_32_INOVACE_2a)

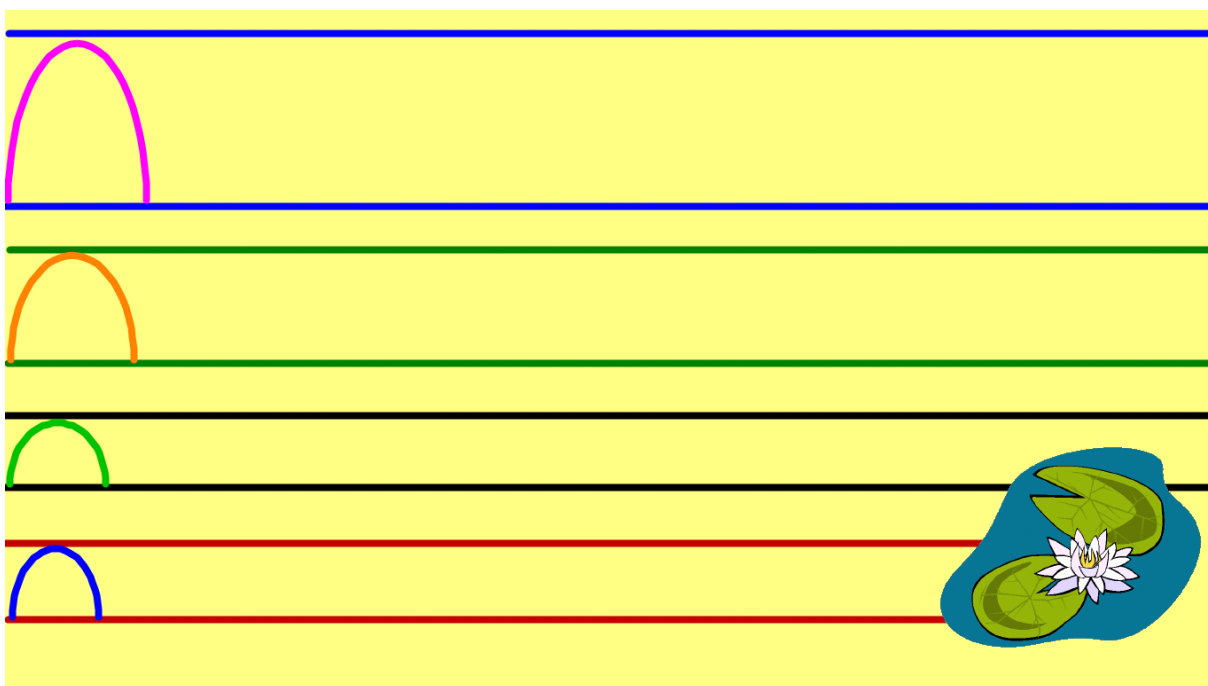
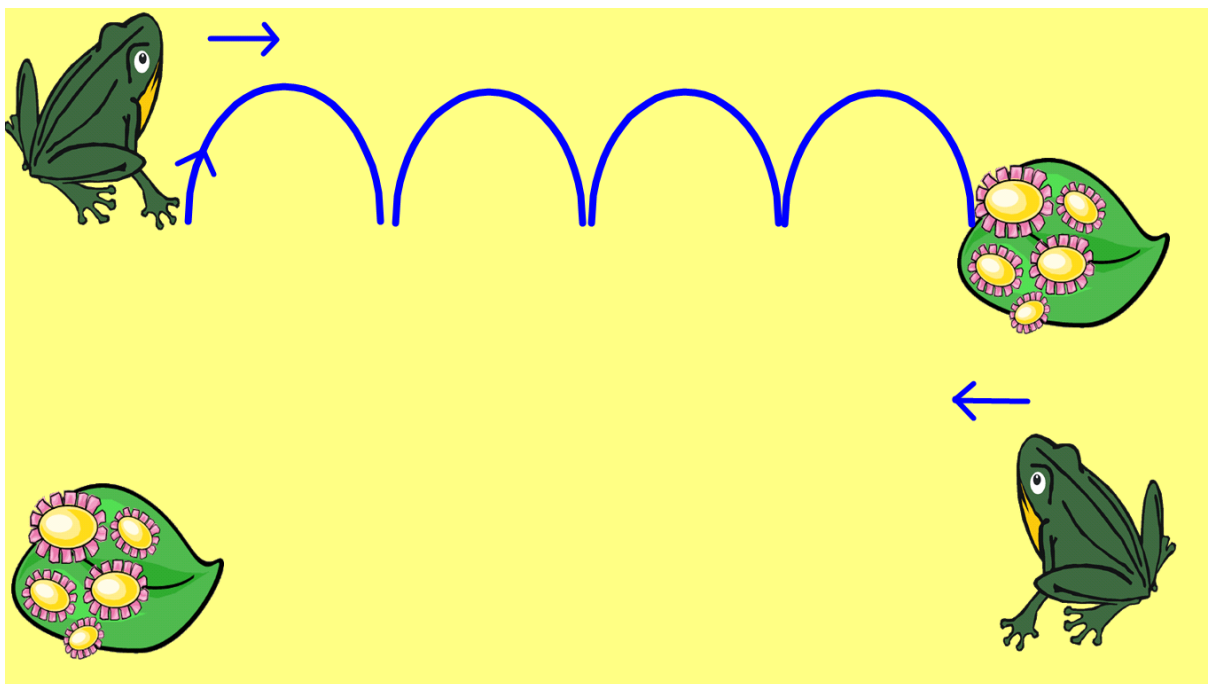

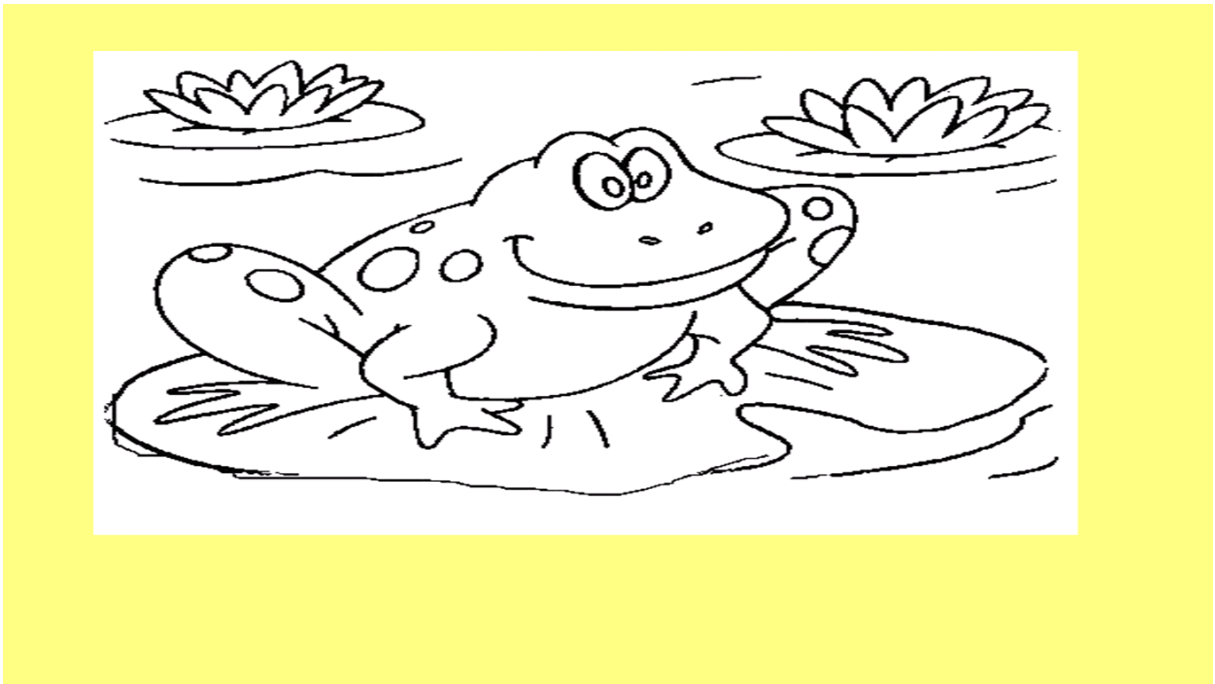
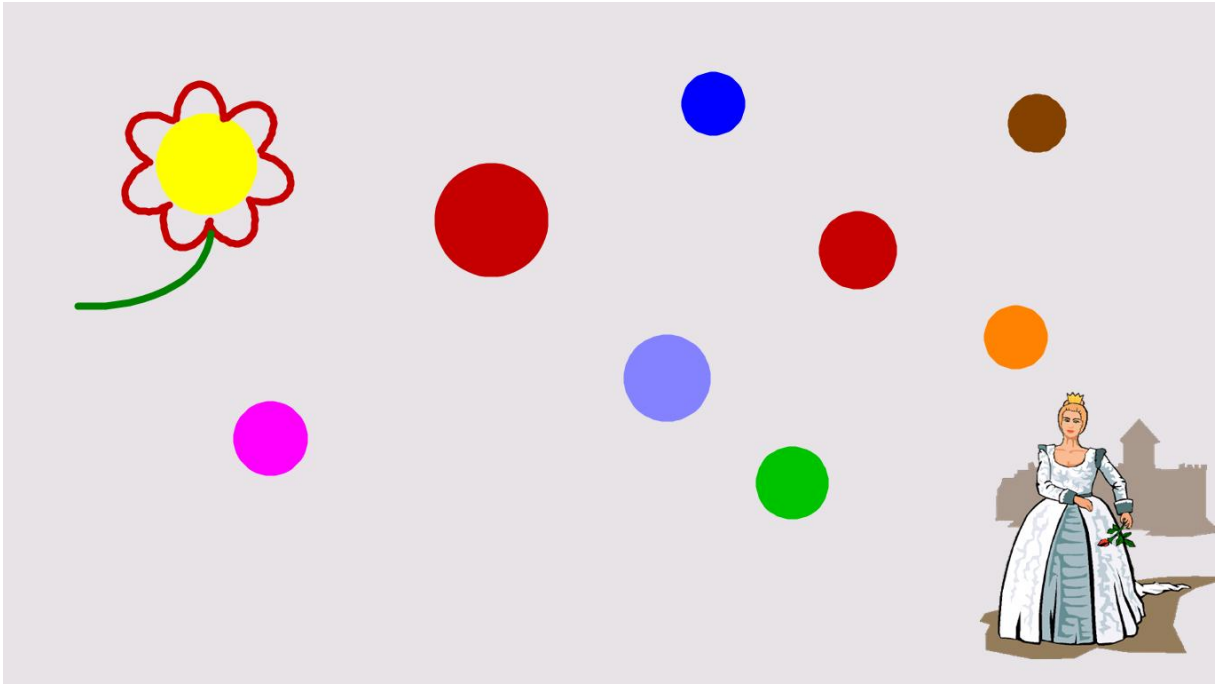
Příloha č.3: Šablona číslo tři (VY_32_INOVACE_3a)

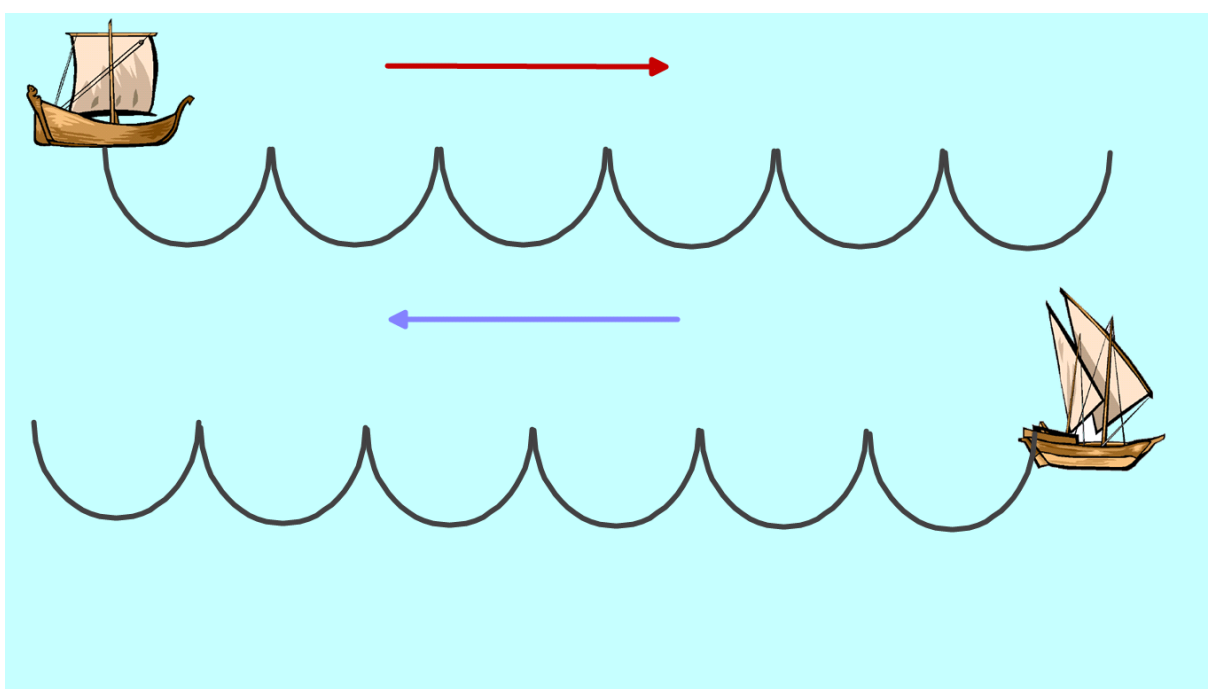
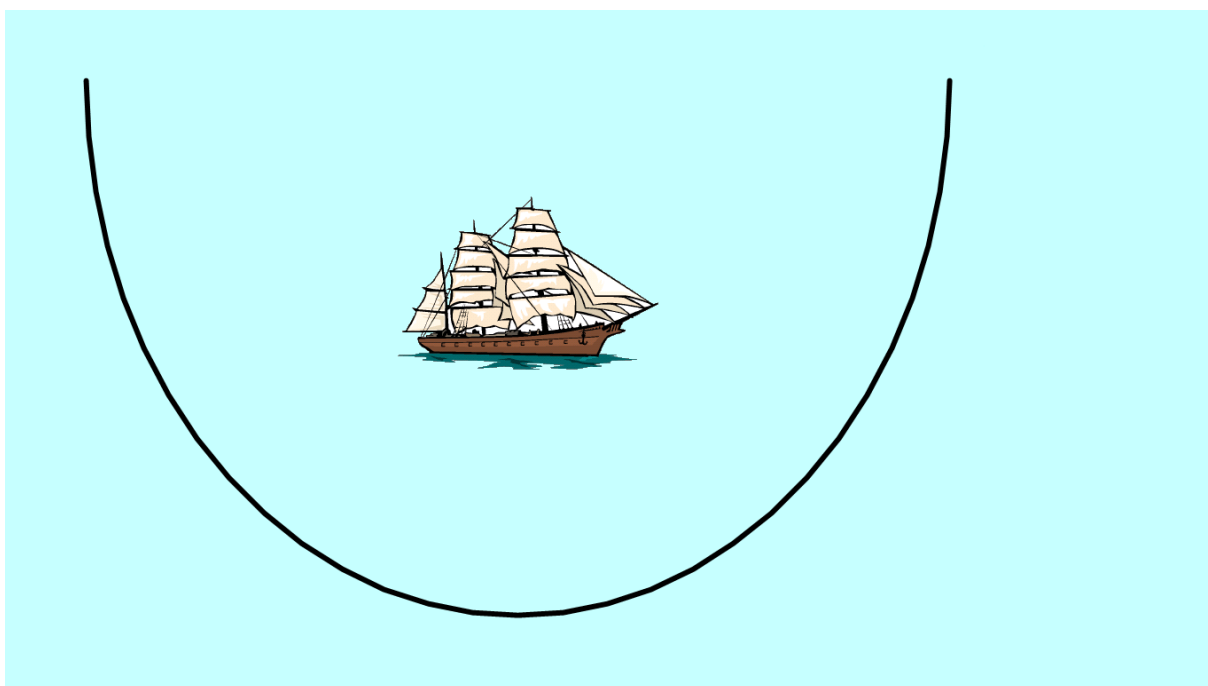

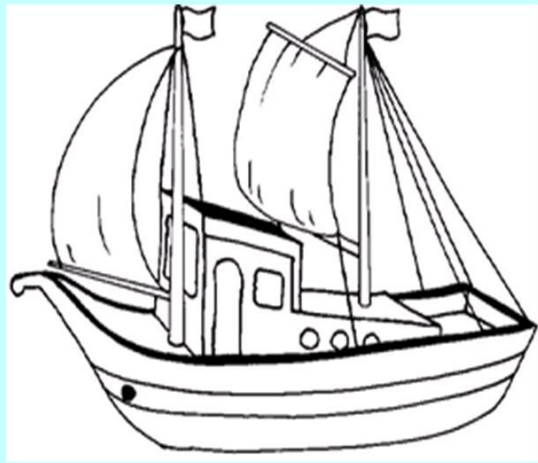
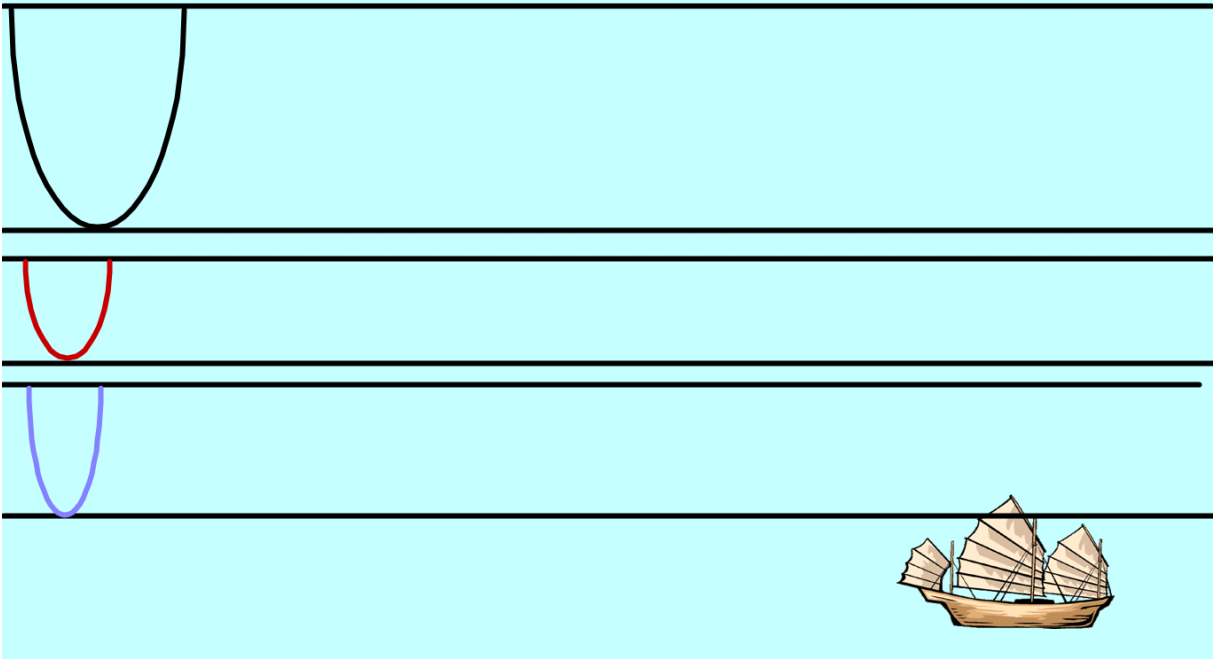
Příloha č.4: Šablona číslo čtyři (VY_32_INOVACE_4a)

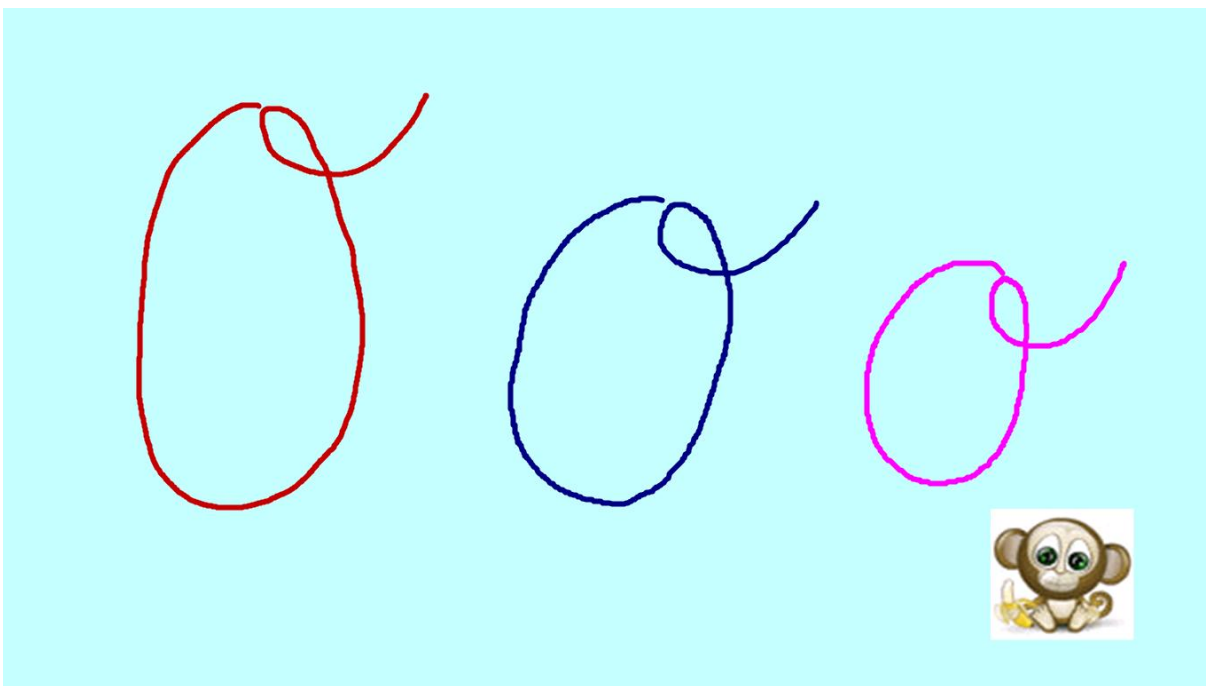
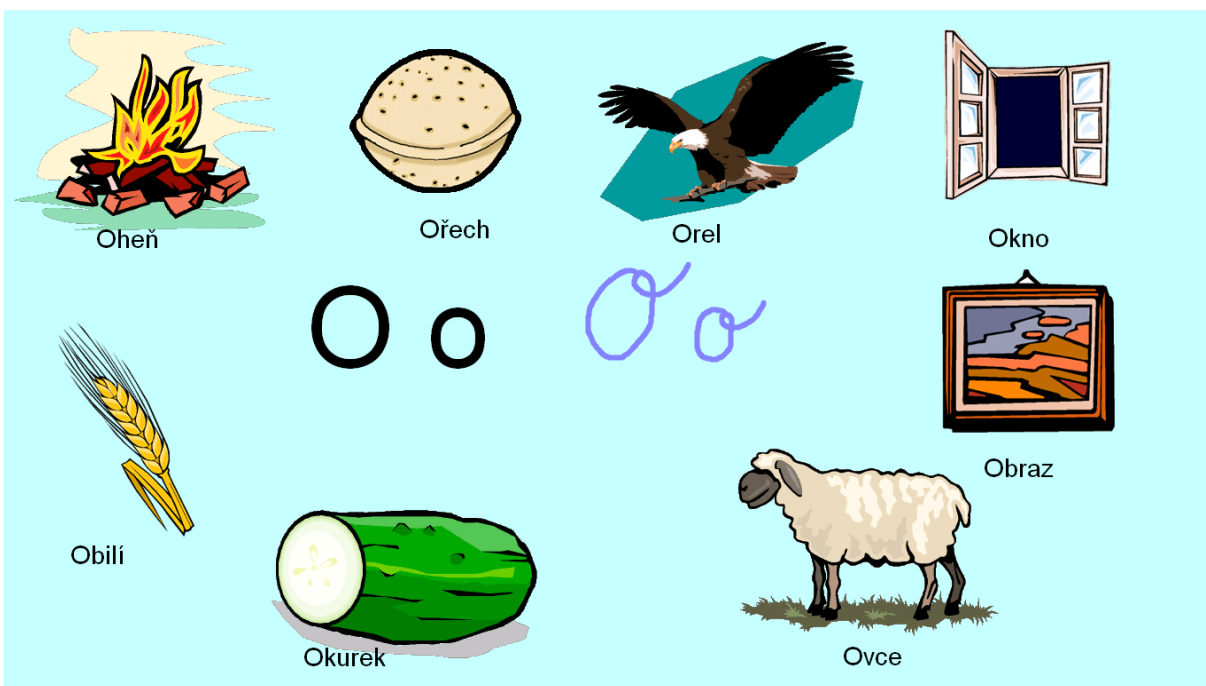

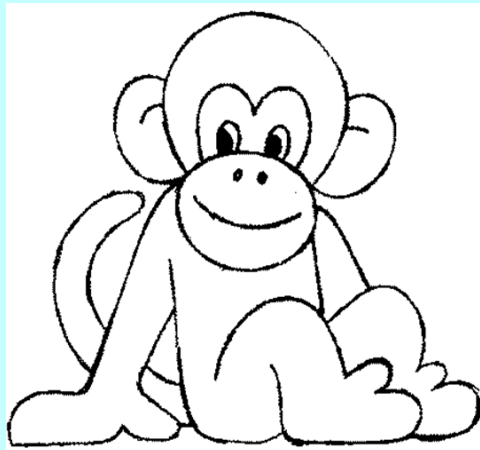
Příloha č.5: Šablona číslo pět (VY_32_INOVACE_5a)

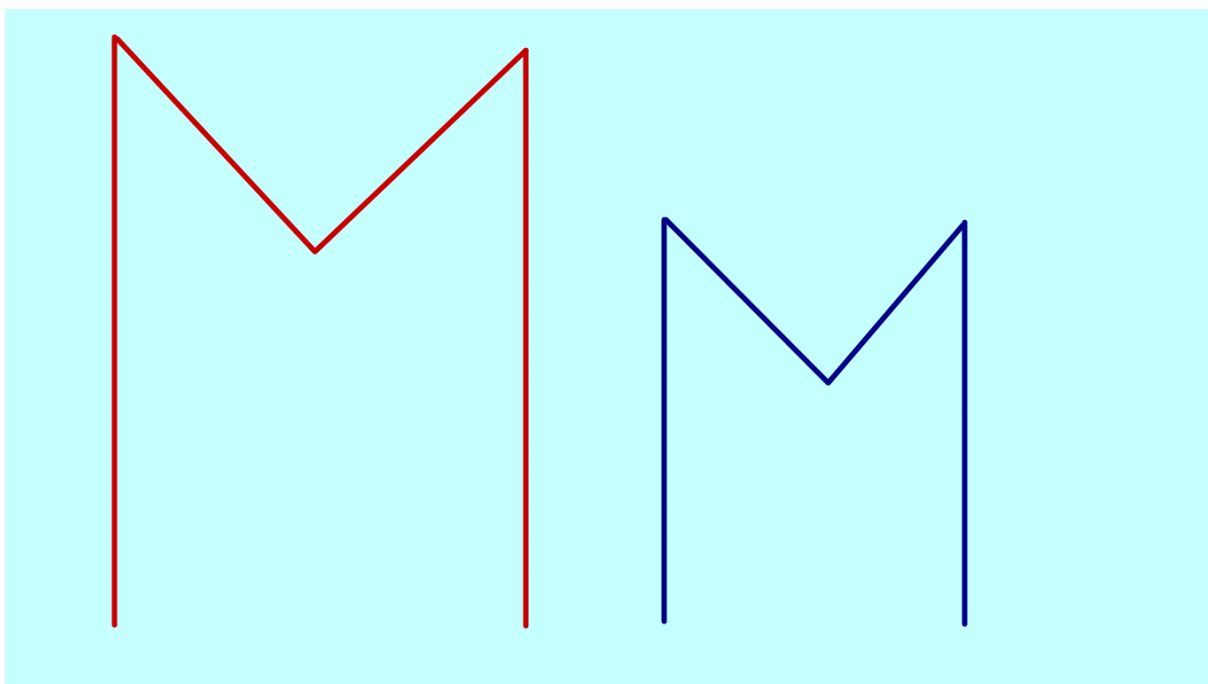
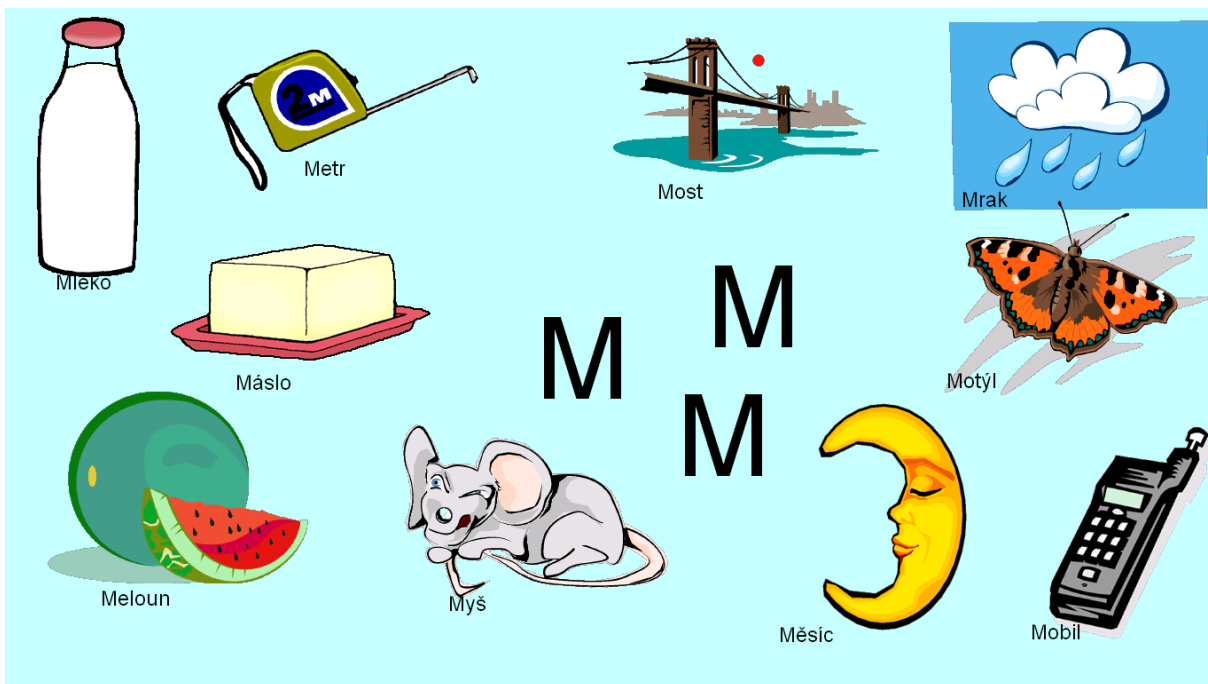

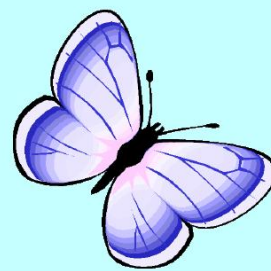
Příloha č.6: Šablona číslo šest (VY_32_INOVACE_6a)

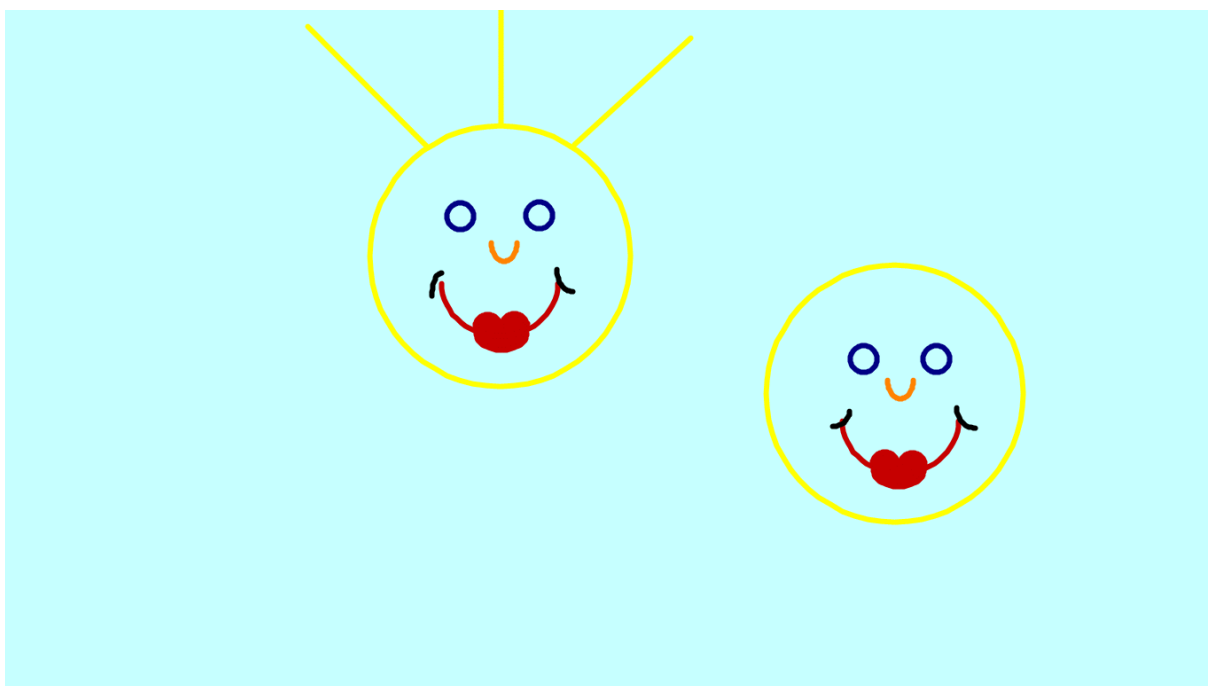
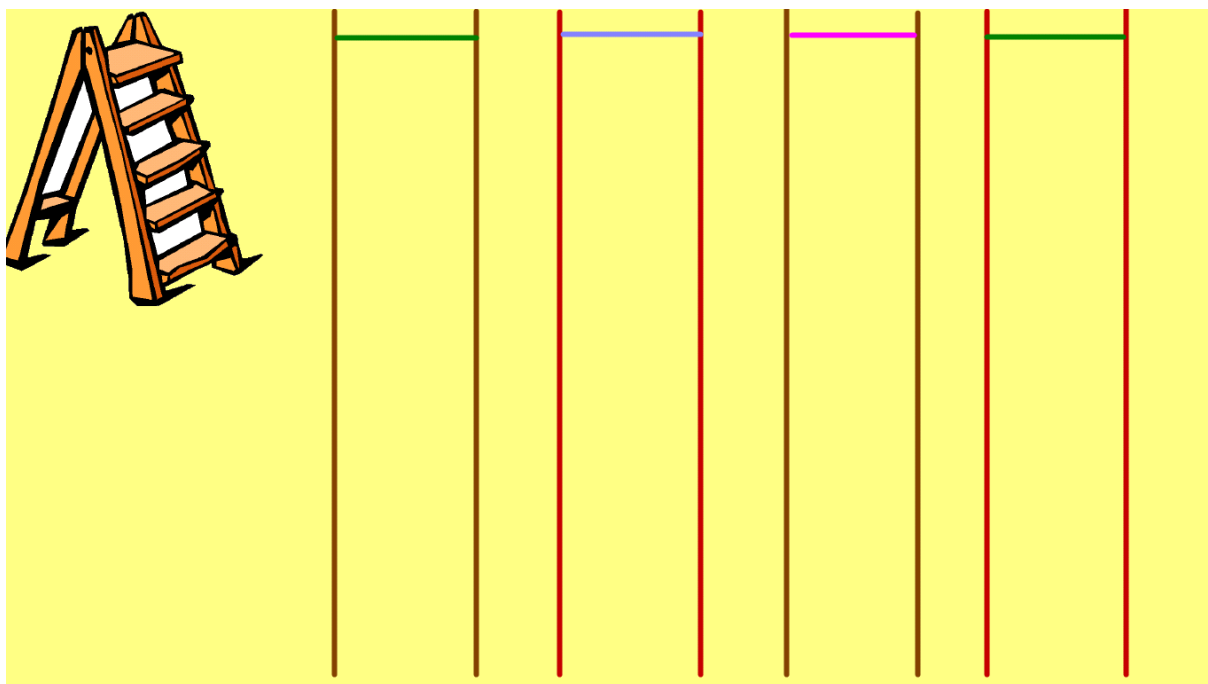

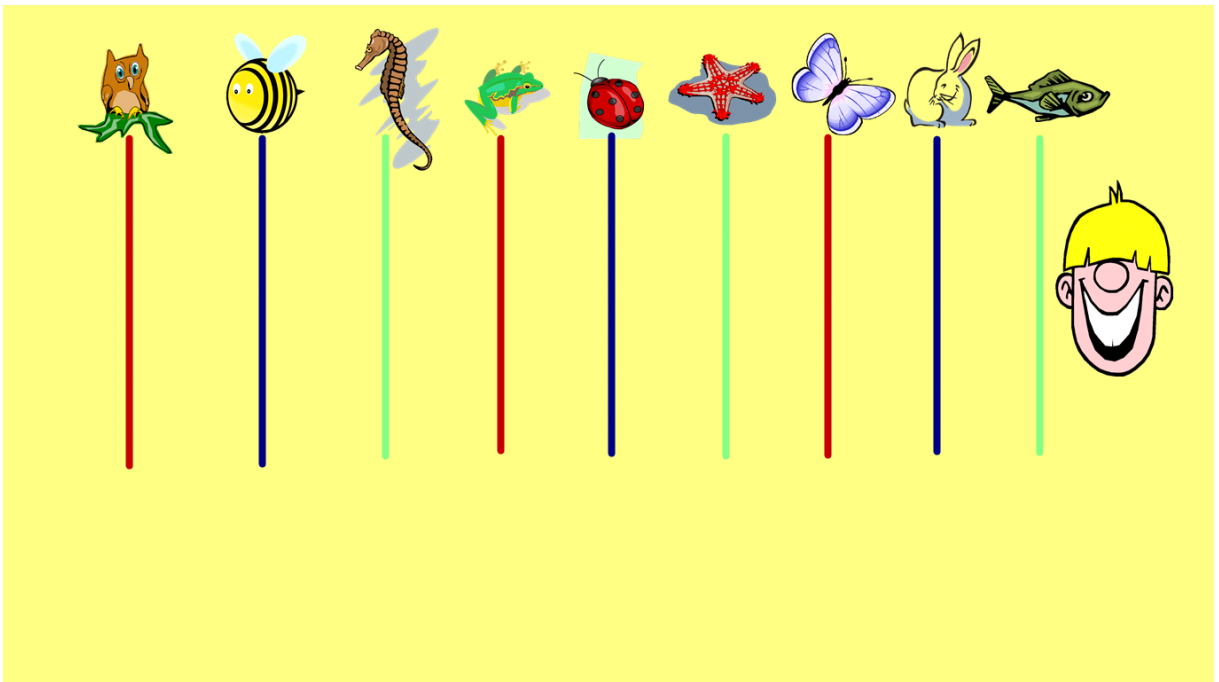
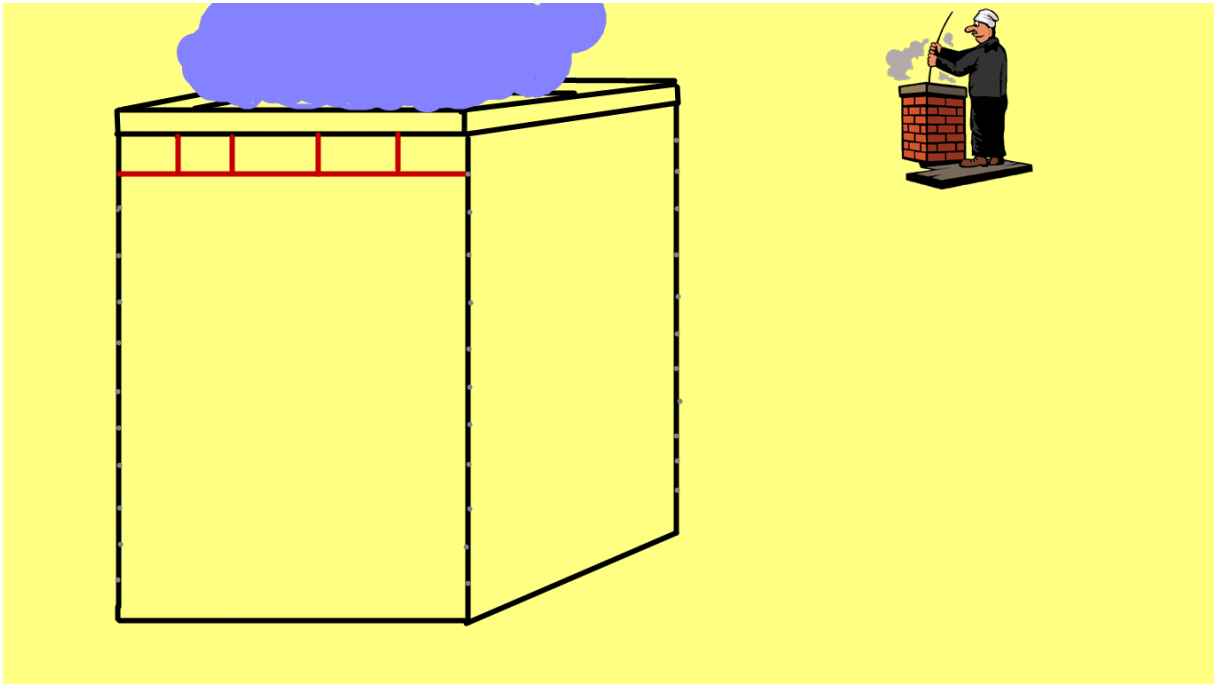
Příloha č.7: Šablona číslo sedm (VY_32_INOVACE_7a)

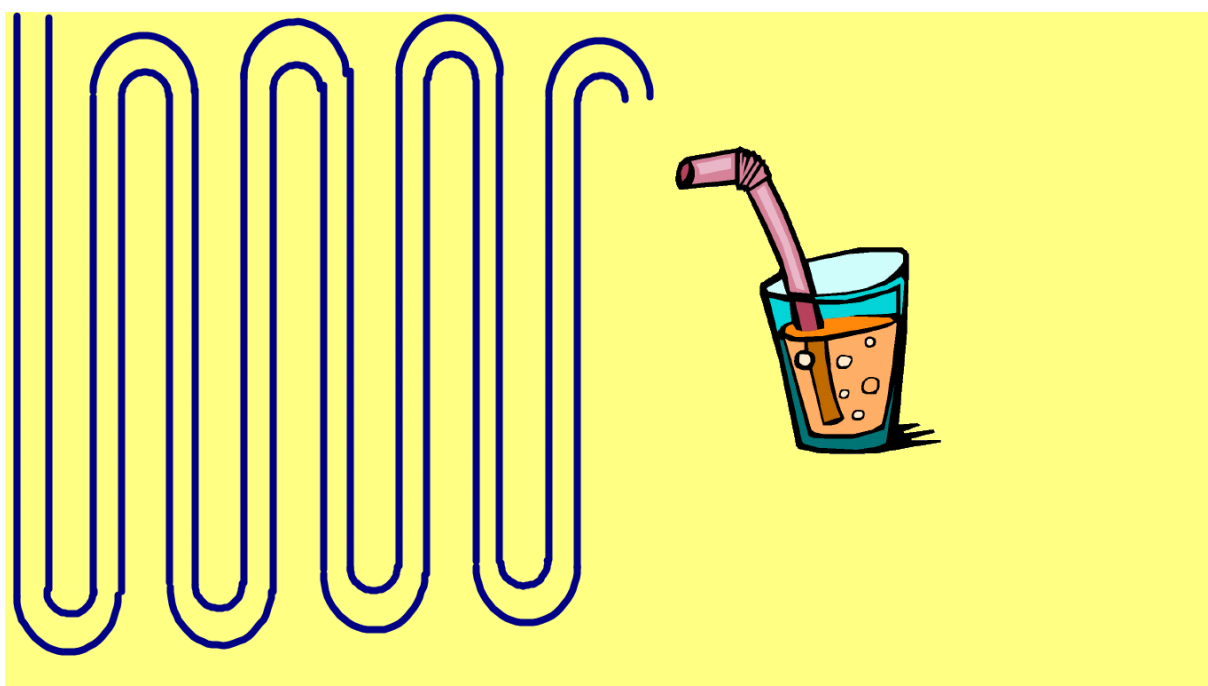
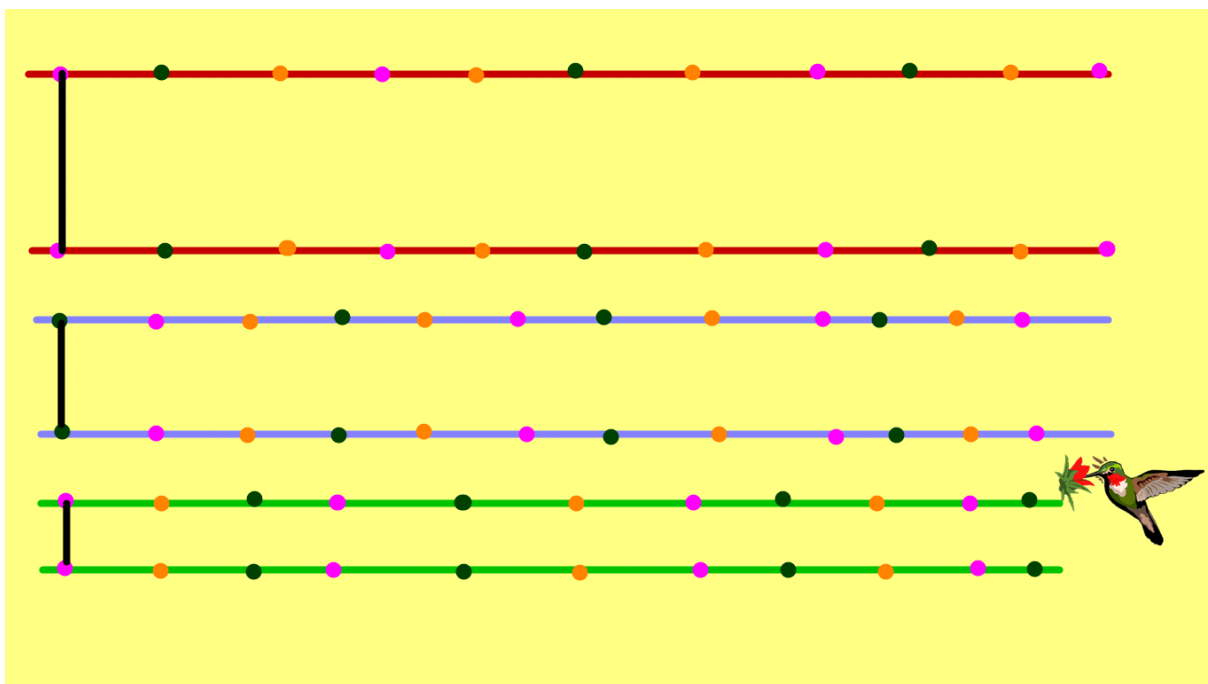

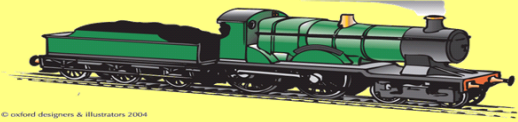
Příloha č.8: Šablona číslo osm (VY_32_INOVACE_8a)

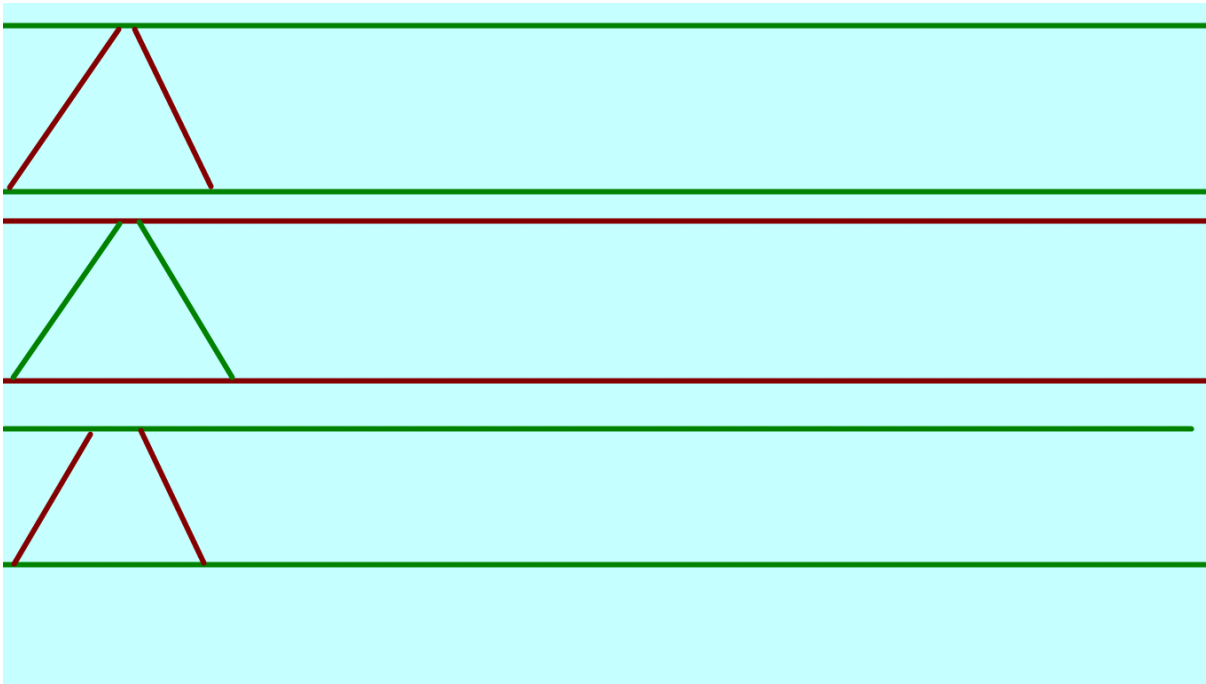
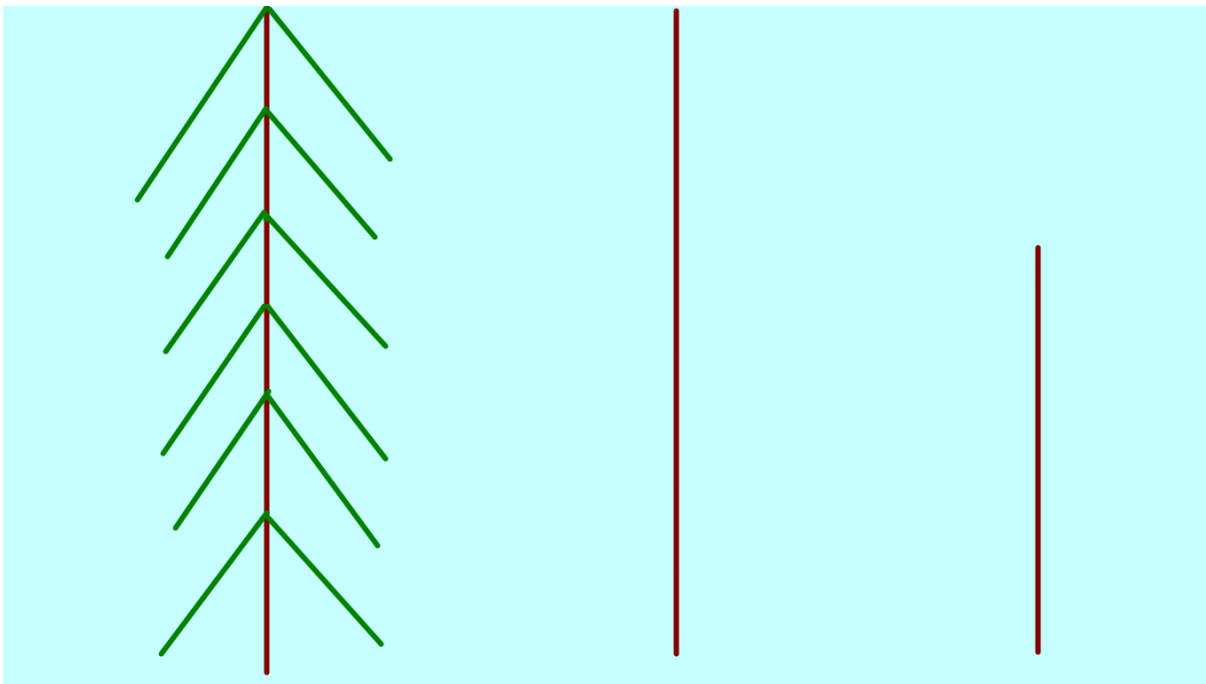
Příloha č.9: Šablona číslo devět (VY_32_INOVACE_9a)

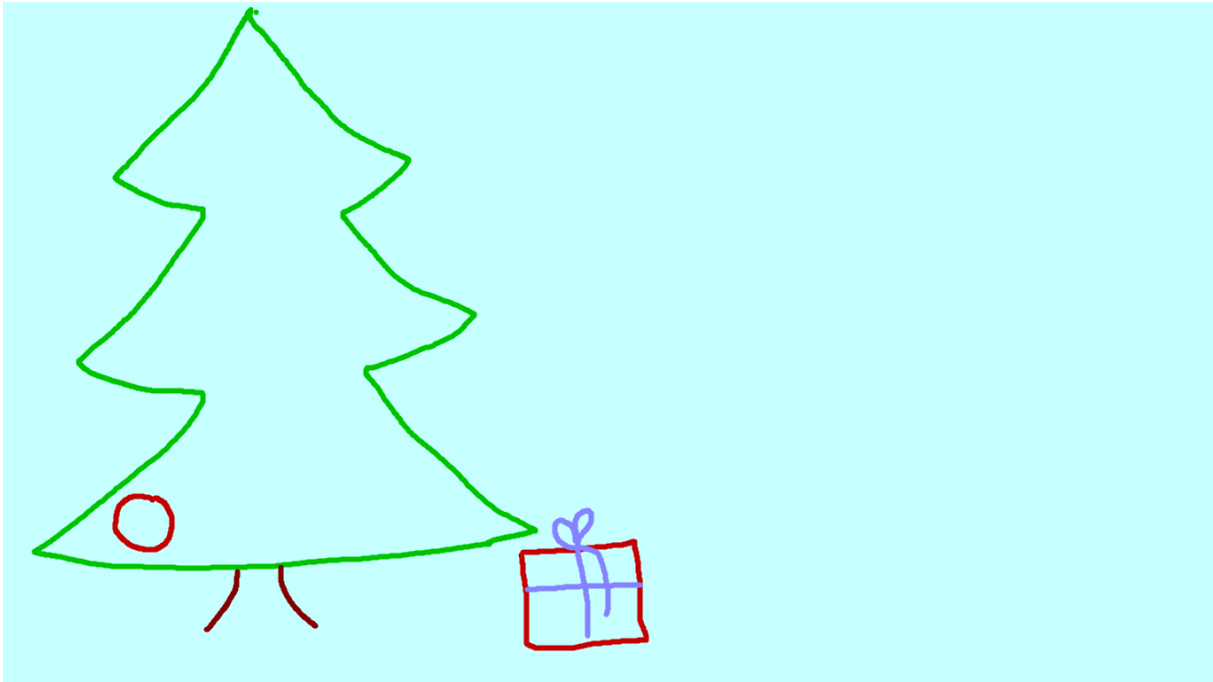

© oxford designers & illustrators 2004

Příloha č.10: Šablona číslo deset (VY_32_INOVACE_10a)

Příloha č.11: Šablona pro druhý stupeň ZŠ speciální

Přepiš věty: Moje maminka vaří večeři.

Kolik je hodin?

Jaké je tvé jméno?

Jméno:

Příjmení:

Adresa:

Datum narození:

Škola:

V textu červeně podtrhni všechna písmena **B, b**,
modře písmena **D, d** a zeleně **P, p**:

dům, byl, pán, bác, pil, důl, pole, **bledý**, bude, doba,
dáme, **bída**, dům, doma, **bába**, boudy,

Budeme doma.
V lese rostou duby a buky.
Babička bude doma.
Bledule zdobí les.
Petr potřebuje buben.
Dnes bude na oběd koprovka.

Anotace

Jméno a příjmení:	Bc. Lucie Marková
Katedra:	Ústav speciálně pedagogických studií
Vedoucí práce:	Mgr. Jurkovičová Petra, Ph.D.
Rok obhajoby:	2012

Název práce:	Využití metodiky psaní s použitím interaktivní tabule na základní škole speciální
Název v angličtině:	Writing methodology application with the use of an interactive board in primary special school
Anotace práce:	Práce je věnována metodologii vzdělávání žáků v předmětu Psaní na základní škole speciální. Je zde objasněna základní didaktická terminologie vzdělávání žáků. Práce obsahuje náhledy didaktických pomůcek pro výuku Psaní v programu ActivStudio. V praktické části je popsána analýza produktů činnosti žáků základní školy speciální.
Klíčová slova:	metodologie psaní, interaktivní tabule, vzdělávací programy, základní škola speciální, didaktika psaní, školní vzdělávací program, žák s mentálním postižením
Anotace v angličtině:	The thesis deals with a methodology of pupils' education in the subject of Writing at a primary special school. It explains the basic didactical terminology of pupils' education. The thesis contains previews of didactic teaching aids for the course of Writing in the ActiveStudio programme. The practical part describes the outcome analysis of the primary special school pupils' activities.
Klíčová slova v angličtině:	writing methodology, interactive board, educational programs, primary special school, writing didactics, school educational program, student with mental disability
Přílohy vázané v práci:	Příloha č.1: Šablona číslo jedna (VY_32_INOVACE_1a) Příloha č.2: Šablona číslo dvě (VY_32_INOVACE_2a) Příloha č.3: Šablona číslo tři (VY_32_INOVACE_3a) Příloha č.4: Šablona číslo čtyři (VY_32_INOVACE_4a) Příloha č.5: Šablona číslo pět (VY_32_INOVACE_5a) Příloha č.6: Šablona číslo šest (VY_32_INOVACE_6a) Příloha č.7: Šablona číslo sedm (VY_32_INOVACE_7a) Příloha č.8: Šablona číslo osm (VY_32_INOVACE_8a) Příloha č.9: Šablona číslo devět (VY_32_INOVACE_9a) Příloha č.10: Šablona číslo deset (VY_32_INOVACE_10a) Příloha č.11: Šablona pro druhý stupeň ZŠ speciální
Rozsah práce:	90 stran
Jazyk práce:	český